

gemeente zwolle

RAPPORT

REKENKAMERONDERZOEK
KIJK OP 8 JAAR LEEFBAARHEID
IN HOLTENBROEK

Gemeentelijke Rekenkamer Zwolle, maart 1998

Leden Gemeentelijke Rekenkamer Zwolle:

J.C.G.M. Berends

J.Th. van Nieukerken

A.C.M. Smits

M. Tjepkema

R.C.D. Berndszen

RAPPORT
REKENKAMERONDERZOEK
KIJK OP 8 JAAR
LEEFBAARHEID HOLTENBROEK

INHOUD	Blz.
VOORWOORD	1
1. INLEIDING	2
1.1 ACHTERGROND	2
1.2 OPBOUW VAN HET RAPPORT	3
2. VRAAGSTELLING EN AANPAK	4
2.1 VRAAGSTELLING	4
2.2 AANPAK	4
3. BEVINDINGEN PER THEMA	10
3.1 WONEN	10
3.2 WERKEN	16
3.3 VEILIGHEID	22
3.4 WELZIJN	27
4. CONCLUSIES	33

Bijlagen:

1. Plan van aanpak Rekenkameronderzoek Leefbaarheid Holtenbroek.
2. Overzicht van geïnventariseerde beleidsdoelstellingen en maatregelen op het gebied van leefbaarheid in de wijk Holtenbroek.
3. Resultaat raadplegingen bewonersgroepen en professionals.

VOORWOORD

Voor u ligt het eerste rapport van de Gemeentelijke Rekenkamer Zwolle. Een groot aantal onderwerpen is door de gemeenteraad Zwolle naar voren gebracht voor het onderzoek van de Rekenkamer. Uiteindelijk is als object van onderzoek gekozen voor de leefbaarheid van de naoorlogse wijk Holtenbroek.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden, de analyses zijn gemaakt en de conclusies zijn getrokken. Het woord is nu aan de gemeenteraad van Zwolle.

De voorzitter van de Gemeentelijke Rekenkamer Zwolle, mr. A.C.M. Smits.

1. INLEIDING

1.1 ACHTERGROND

In augustus 1996 heeft de gemeenteraad besloten tot instelling van een gemeentelijke Rekenkamer. De taak van de Rekenkamer is het uitvoeren van beleidsevaluaties, waarbij de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gemeentelijk beleid centraal staan.

In mei 1997 is, op voordracht van de Rekenkamer, door de raad besloten als eerste onderzoeksonderwerp te kiezen voor "Leefbaarheid Holtenbroek". De inhoudelijke argumentatie daarvoor is dat de gemeente in de loop der jaren veel tijd en geld gestoken heeft in de verbetering van deze wijk, op basis van de constatering dat de wijk in de opvatting van diverse betrokkenen een slecht imago had. Globaal moet worden nagegaan of de gestelde doeleinden en de genomen maatregelen geleid hebben tot een verbetering van de leefbaarheid van deze wijk in de laatste acht jaar.

Het onderwerp voldoet aan de in de verordening gestelde criteria waaraan een onderzoeksonderwerp moet voldoen:

- Relevant voor de burger.
- Toetsbare maatschappelijke effecten.
- Mogelijke leereffecten naar bijvoorbeeld toekomstige stadsvernieuwingsprojecten.
- In een halfjaar uitvoerbaar.

Ter vermijding van wellicht "verkeerde gedachten" het volgende: conform de opdracht is er gekeken naar de verbetering van de leefbaarheid van Holtenbroek. Het specifiek op Holtenbroek gerichte beleid en de daaruit resulterende specifieke maatregelen, zijn daartoe bekeken op effectiviteit. Het algemene beleid gericht op de verbetering van de leefbaarheid van heel Zwolle, is alleen bij zeer grote waarde voor Holtenbroek beoordeeld. Een vergelijking met andere wijken is achterwege gebleven.

In het kader van het onderzoek is een aantal informatiebijeenkomsten georganiseerd, waarin vertegenwoordigers van bewoners en betrokken instellingen hun visie konden weergeven. Deze aanpak is door zowel de leden van de Rekenkamer als de informanten als zinvol en vruchtbaar ervaren. Met name de bewoners zijn uiteraard in eerste instantie benieuwd naar het vervolg op dit rapport.

De resultaten van de informatiebijeenkomsten hebben wij gebruikt bij het opstellen van dit rapport. Wij hebben deze resultaten zo verwerkt dat deze niet terug te leiden zijn tot individuele deelnemers. Daarmee wordt de anonimiteit van de deelnemers aan de informatiebijeenkomsten, conform toezegging, gewaarborgd.

De Gemeentelijke Rekenkamer heeft besloten om, alvorens de rapportage formeel aan te bieden aan de gemeenteraad, eerst de fractievoorzitters uit de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders kennis te laten nemen van het conceptrapport en hierop te laten reageren. Deze kennismaking past in de zorgvuldigheid van hoor en wederhoor. Van het college is geen formele reactie ontvangen; er zijn wel twee individuele reacties van collegeleden ontvangen. Vanuit de fractievoorzitters zijn twee reacties ontvangen. De reacties hebben geleid tot enkele aanpassingen in dit definitieve rapport.

Dit onderzoek is het eerste dat door de Rekenkamer is uitgevoerd. Een evaluatie zal spoedig volgen. Op dit moment wordt reeds geconcludeerd dat het voor de raadsleden een nuttige exercitie is geweest om op deze manier terug te kijken op het (uitgevoerde) gemeentelijk beleid. Gegeven de doelstelling van zes maanden doorlooptijd is het echter wel een forse klus geweest.

Volgens de verordening op de Rekenkamer worden het onderzoeksrapport en het commentaar van het college en de betrokken raadsadviescommissie(s) aan de raad uitgebracht. De raad bespreekt de rapportage en de commentaren en neemt een besluit over de geformuleerde conclusies.

1.2 OPBOUW VAN HET RAPPORT

In hoofdstuk 2 worden de vraagstelling en de aanpak van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 zijn de bevindingen vermeld, ingedeeld naar de relevante thema's wonen, werken, veiligheid en welzijn/gezondheid. De verkregen informatie vanuit de informatiebijeenkomsten is hierbij verwerkt. In hoofdstuk 4 zijn de conclusies geformuleerd. Een aantal bijlagen completeert het rapport.

2. VRAAGSTELLING EN AANPAK

2.1 VRAAGSTELLING

Door de gemeenteraad is in de vergadering van mei 1997, op voorstel van de Rekenkamer, de volgende vraagstelling voor het onderzoek Leefbaarheid Holtenbroek vastgesteld.

- Hoe wordt op dit moment de leefbaarheid van de wijk Holtenbroek ervaren?
- Is er sprake van een verbetering van de leefbaarheid in de afgelopen acht jaar?
- Welke concrete maatregelen zijn er in de afgelopen jaren genomen om de leefbaarheid te verbeteren? Welke doelstellingen en probleemperceptie lagen daaraan ten grondslag?
- In welke mate is bij het nemen van maatregelen aangesloten bij de verwachtingen van bewoners en betrokken organisaties?
- Welke maatregelen hebben het meest aan de verbetering van de leefbaarheid bijgedragen? Welke maatregelen zijn nog nodig om aan de verwachtingen tegemoet te komen?
- Welke knelpunten hebben zich voorgedaan bij het nemen van maatregelen en welke lessen kunnen daaruit getrokken worden in verband met nog te nemen maatregelen?

2.2 AANPAK

Algemeen

Het onderzoek is uitgevoerd conform het plan van aanpak zoals vastgesteld door de Rekenkamer in haar vergadering van 1 juli 1997 (zie bijlage 1). Wij merken op dat het onderzoek van de Rekenkamer descriptief van aard is. Dit houdt in dat de uitspraken die wij op basis van het onderzoek in dit rapport verwoorden, het karakter van aannemelijkheden of waarschijnlijkheden hebben.

De Gemeentelijke Rekenkamer heeft indringend stilgestaan bij de vraag of het, aanvullend aan de conclusies, ook wenselijk is om oplossingsrichtingen voor ge-signaleerde knelpunten aan te geven en aanbevelingen te doen met betrekking tot de leereffecten voor de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. De Rekenkamer heeft besloten om dit niet te doen.

De analyses en conclusies spreken immers voor zich en naar de opvatting van de Gemeentelijke Rekenkamer ligt het primaat bij de Raad om deze conclusies op zich te laten inwerken en daar lering uit te trekken, en desgewenst lijnen uit te zetten naar verbetering van het algemene en dagelijkse bestuur van de Gemeente Zwolle.

In de onderzoeksperiode zijn de volgende activiteiten verricht.

EVALUATIEONDERDEEL	UITGEVOERD
1. Inventariseren van doelstellingen, concrete maatregelen, middeleninzet, actoren en overlegsituaties en objectieve gegevens	Van juli tot en met september 1997
2. Peiling van opvattingen bij professionals en bewoners(organisaties) en raadplegen resultaten Omnibusonderzoek 1997	Van oktober tot en met november 1997
3. Analyse en beoordeling van verkregen inzichten	December 1997
4. Rapportering	Januari/februari 1998

Inventarisatie

Aan de hand van raadsvoorstellen en achterliggende stukken (nota's en plannen) hebben de leden van de Rekenkamer een overzicht opgesteld van de beleidsdoelstellingen omtrent het verbeteren van de leefbaarheid in Holtenbroek. Doelstellingen die betrekking hebben op de volgende aspecten van leefbaarheid:

- Wonen.
- Werken.
- Veiligheid.
- Welzijn.
- Volksgezondheid.

Deze aspecten komen overeen met het thematisch onderscheid dat landelijk in het GroteStedenbeleid op het vlak van leefbaarheid wordt gebruikt. Volgens dezelfde indeling is aan ambtelijke medewerkers gevraagd om een overzicht op te stellen van concrete gemeentelijke doelen, maatregelen en middelen. De becijfering van de totale middeleninzet bleek niet mogelijk. Dit komt onder andere doordat specifieke uitgaven voor projecten in Holtenbroek niet altijd concreet zijn bijgehouden, omdat ze werden uitgevoerd als onderdelen van of samenhangend met andere projecten voor andere wijken in Zwolle. Een andere reden is dat de voorbereidings- en uitvoeringskosten, zowel van ambtelijke als van ingeschakelde gesubsidieerde instellingen, niet altijd concreet aan de projecten zijn toegerekend. Er is wel een overzicht opgesteld van de doelen en maatregelen.

Het totaal resulterende overzicht van doelstellingen en maatregelen is door de voorzitter van de Rekenkamer op 10 oktober 1997 aan het college van burgemeester en wethouders aangeboden met het verzoek om dit overzicht te beoordelen op feitelijke juistheid. Het college heeft een wijziging aangebracht met betrekking tot het thema "wonen". Bij de andere thema's zijn geen wijzigingen aangebracht. Het aangevulde overzicht van doelen en maatregelen is opgenomen in bijlage 2.

Met betrekking tot het thema "volksgezondheid" hebben wij nauwelijks specifiek op Holtenbroek gerichte beleidsdoelen en -maatregelen gevonden. Het thema "volksgezondheid" hebben wij dan ook niet nader kunnen uitwerken in dit rapport.

Peiling van opvattingen

Op 19 november 1997 heeft de Rekenkamer twee bijeenkomsten belegd: één voor bewoners(organisaties) en één voor professionele organisaties. In bijlage 3 is een overzicht van de aanwezigen en de naar voren gebrachte opvattingen opgenomen. Ten aanzien van dit overzicht dient te worden opgemerkt dat de Rekenkamer ervoor heeft gekozen alleen vertegenwoordigers van formeel bekende organisaties (van bewoners en professionals) uit te nodigen. Dit op basis van het argument om niet voor moeilijke keuzen geplaatst te worden op het punt van legitimiteit van vertegenwoordiging.

Met behulp van een zogenaamde "metaplan"methode¹ heeft de Rekenkamer in de twee bijeenkomsten een aantal opvattingen van bewoners en professionele werkers in de wijk Holtenbroek verzameld. In de bijeenkomsten hebben de volgende vragen als richtsnoer voor bespreking gediend:

- Welke knelpunten zijn er op dit moment op het vlak van leefbaarheid in Holtenbroek?
- Welke maatregelen of projecten uit de laatste acht jaar hebben een positief effect gehad op de leefbaarheid?
- Welke maatregelen en projecten uit de laatste acht jaar hebben geen succes gehad en hoe komt dat?

¹ De "metaplanmethode" wordt toegepast in werkbijeenkomsten om de opvattingen van de deelnemers te inventariseren. De essentie van de werkwijze is dat de opvattingen van alle deelnemers geïnventariseerd worden. Dit gebeurt door de deelnemers aan de werkbijeenkomst te vragen om hun opvattingen op kartonnen kaartjes te schrijven. De kaartjes worden vervolgens op een bord of muur gehangen. Hierdoor worden de meningen van alle deelnemers zichtbaar en worden geen opvattingen overgeslagen omdat bijvoorbeeld een deelnemer niet in staat is om zijn opvatting mondeling onder de aandacht te brengen.

- Wat moet volgens u gebeuren om de leefbaarheid verder te verbeteren?
Vanwege de afwezigheid van twee genodigden, hebben leden van de Rekenkamer in de dagen na 19 november 1997 aanvullend twee gesprekken gevoerd. Voorts hebben de leden van de Rekenkamer op basis van een suggestie van twee professionele organisaties nog twee verdiepende gesprekken gevoerd. In de interne evaluatie van de bijeenkomsten heeft de Rekenkamer besloten om, als aanvulling op de verzameling van opvattingen, nog een gesprek te voeren met vertegenwoordigers van scholen in Holtenbroek. Dit gesprek heeft op 17 december 1997 plaatsgevonden. Tevens heeft op 26 januari 1998 een gesprek plaatsgevonden tussen de wijkwethouder mevrouw M. Meindertsma en de Rekenkamer. Dit met het oog op het bespreken van haar ervaringen met de wijk. In dat gesprek hebben eveneens de hiervoor vermelde vragen als richtsnoer gediend.

Analyse en beoordeling

Op basis van de verzamelde inzichten heeft de Rekenkamer een analyse uitgevoerd naar de effectiviteit van het gemeentelijk beleid rond de verbetering van de leefbaarheid in Holtenbroek. Deze analyse heeft zich voltrokken in een proces van gemeenschappelijke meningsvorming tijdens de bijeenkomsten van de Rekenkamer. De procedure is zodanig geweest dat de leden in koppels de gedachtenvorming hebben voorbereid rond de verschillende aspecten van leefbaarheid: wonen, werken, veiligheid, welzijn en gezondheid. Dit door middel van het formuleren van hypothesen en overwegingen. Deze zijn vervolgens door de Rekenkamer als geheel besproken en op basis daarvan verder genuanceerd of verworpen. Om het proces van meningsvorming doeltreffend te laten verlopen, is de Rekenkamer een aantal keren kort na elkaar bijeengekomen.

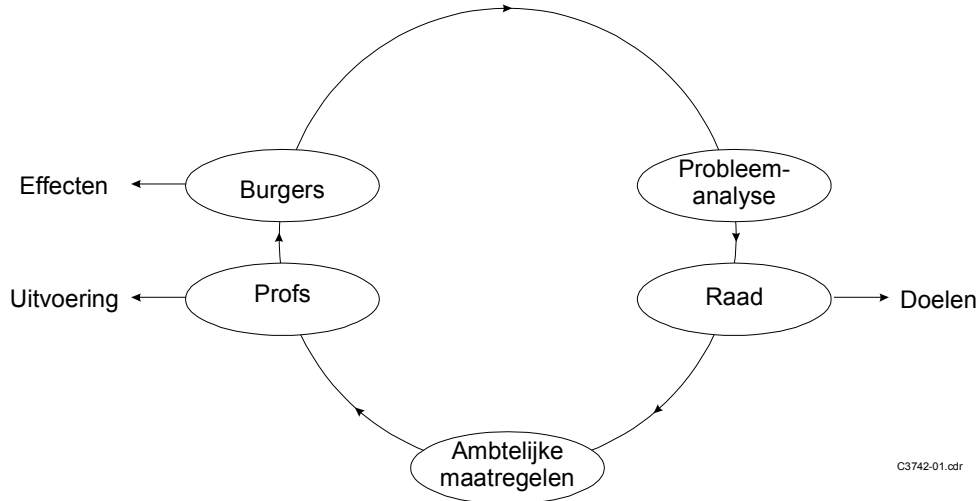
Bij het voorbereiden van de gedachtenvorming heeft de Rekenkamer zich afgevraagd binnen welk kader zij de analyse en beoordeling van de beleidseffectiviteit concreet kan maken. Als uitgangspunten voor zo'n kader heeft zij het volgende bepaald.

- Op basis van haar opdracht is de Rekenkamer vooral gericht op het presenteren van inzichten die een leereffect voor de gemeenteraad kunnen betekenen. Het gaat daarbij vooral om het leereffect terzake van goede besluitvorming door de raad en een adequaat toezicht op de uitvoering van die besluitvorming. Het is niet primair de bedoeling van de Rekenkamer om een beoordeling te geven van het functioneren van de ambtelijke organisatie of van andere (professionele) organisaties die bij de uitvoering van raadsbesluiten zijn betrokken. Het gaat haar veeleer om de wijze waarop het gemeentebestuur met die organisaties omgaat.

Rekenkameronderzoek kan inzicht geven in de mogelijkheden om de kwaliteit van besluitvorming van de gemeenteraad te verbeteren. In die zin is de Rekenkamer een instrument in de handen van de raad om zichzelf te "spiegelen" aan de praktijk van de beleidsrealisatie en te leren van opgedane ervaringen.

- De Rekenkamer bestaat uit raadsleden en één extern lid. De raadsleden weten uit ervaring hoe het proces van politieke besluitvorming verloopt. Die ervaring geeft aanleiding om speciale aandacht te geven aan de wijze waarop doelstellingen in de beleidsvorming worden vastgesteld en, in de loop van de tijd, worden bijgesteld. Doelstellingen en ambities waarvan men weet dat zij hun actualiteit snel kunnen verliezen onder invloed van veranderende maatschappelijke ontwikkelingen. Doelstellingen en ambities waarvan men ook weet dat ze door de ambtelijke organisatie en organisaties in het maatschappelijk veld worden "vertaald" om instrumentatie en uitvoering van beleid praktisch mogelijk te maken. Bij het uitvoeren van beleidsevaluaties moet men zich rekenschap geven van het feit dat doelstellingen "verschuiven" in de loop van de tijd. De Rekenkamer is zich ten volle bewust van de dynamiek die bij het voortdurend (her)formuleren en interpreteren van doelstellingen op het vlak van leefbaarheid aan de orde is.
- De Rekenkamer heeft besloten op voorhand veel waarde te hechten aan signalen vanuit de maatschappij over de wijze waarop de uitwerking van het gemeentelijk beleid wordt ervaren. Signalen die een wetenschappelijk onderbouwd inzicht kunnen geven in effecten van beleid (zoals het Omnibusonderzoek), maar vooral ook signalen die uit een puur subjectieve beleving door burgers en organisaties opklinken. Dit vanuit de gedachte dat elke opvatting van burgers en anderen inzicht kan geven in de vraag of het gemeentelijke beleid conform de bedoelingen tot de gewenste resultaten leidt (of heeft geleid). Het gaat er dan niet zozeer om de achtergronden (of "waarheid") van opvattingen nader te onderzoeken, maar vooral om te begrijpen of, en zo ja waarom, het beleid van de gemeente daaraan bijdraagt, om zodoende op het spoor te komen van (delen van) dingen die niet goed zijn gegaan. Eigenlijk dus een soort zoektocht naar de relatie tussen oorzaak en gevolg (wat werkt en wat werkt niet en waarom?) op het vlak van besluitvorming en de beïnvloeding van de uitvoering daarvan.

Bij de analyse heeft de Rekenkamer gebruikgemaakt van het volgende schema.

Op basis van het voorgaande is de Rekenkamer van opvatting dat haar onderzoeksbevindingen eerst en vooral betekenis hebben als constatering, bemerkingen en verwonderpunten over het gemeentelijk beleid in het licht van signalen over de uitwerking daarvan. Bevindingen die aanleiding kunnen geven tot een instant leereffect ("Dit moeten we nooit meer zo doen!"). Maar ook bevindingen die pas op grond van diepergravend onderzoek tot echte antwoorden kunnen leiden ("Waarom heeft de betrokken welzijnsorganisatie niet voldoende deskundige capaciteit ingezet?"). De Rekenkamer heeft zich ten doel gesteld om conclusies te formuleren, die betrekking kunnen hebben op:

- het algemene karakter van doelstellingen
- de wijze waarop doelstellingen in de loop van de tijd worden bijgesteld
- de mate waarin doelstellingen en maatregelen bij elkaar passen
- het algemene karakter van maatregelen
- het optreden van (leden van) het college van B. en W., de ambtelijke organisatie en andere actoren die (in opdracht van de gemeente) bij de uitvoering van het beleid zijn betrokken
- de wijze waarop de gemeenteraad toezicht houdt op de uitvoering van het beleid.

De Rekenkamer is van mening dat op deze wijze het door de gemeenteraad beoogde leereffect ten aanzien van haar eigen besluitvorming in eerste instantie zo goed mogelijk kan worden nagestreefd.

3. BEVINDINGEN PER THEMA

3.1 WONEN

Uitgangssituatie

In 1988 is door het college van B. en W. de Projectgroep Holtenbroek geïnstalleerd, met daarin vertegenwoordigers van bewoners, wijkorganisaties, corporaties, onderwijsinstellingen en de gemeente. In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" van deze werkgroep (mei 1989) is een aantal knelpunten gesignaleerd op het gebied van wonen. In het rapport wordt gesteld dat Holtenbroek een eenzijdig samengestelde woningvoorraad heeft, zowel qua bouwtype als qua financieringsvorm. Negentig procent van de woningvoorraad bestaat uit huurwoningen. De huren zijn in het algemeen laag. Door het eenzijdige woningaanbod is er sprake van een eenzijdige bevolkingssamenstelling. De doelgroepen die gebruikmaken van de woningen, zijn veelal starters. Deze categorie is slechts gebaat bij een snelle toewijzing en stelt weinig eisen aan de woonomgeving. Voor de meeste starters gaat het om een tijdelijk onderkomen; zij willen zo snel mogelijk doorstromen. Hierdoor ontstaat instabiliteit in de wijk.

Daarnaast is geconstateerd dat de kwaliteit van de woningen niet aan de eisen van de tijd voldoet. Verder laat de kwaliteit van de woonomgeving te wensen over. Zo kent Holtenbroek een groot aantal anonieme maaiveldsituaties en wordt als zwak punt van de wijk tevens de scheidende werking van het Groene Kruis genoemd.

Doelen, maatregelen en effecten

Op basis van de analyse in het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" worden op vier terreinen doelen en maatregelen geformuleerd voor de verbetering van het wonen in Holtenbroek:

- Het realiseren van een evenwichtige bevolkingssamenstelling.
- Het differentiëren van de woningvoorraad.
- Het verbeteren van de kwaliteit van de woningvoorraad.
- Het verbeteren van de kwaliteit van de woonomgeving.

Als centrale maatregel voor de realisatie van de gestelde doelen wordt gesteld dat er duizend nieuwe woningen nodig zijn.

Met de bouw van deze woningen worden de volgende effecten beoogd:

- Het aantrekken van nieuwe bewoners, zodanig dat er aan het eind van de eeuw 10.000 à 11.000 bewoners zijn.
- Het tegengaan van een ontwikkeling in de richting van een eenzijdige bevolkingssamenstelling door ook huisvesting te bieden aan huishoudens met kinderen en huishoudens met een modaal of hoger inkomen.
- Het verminderen van de eenzijdigheid in de samenstelling van de woningvoorraad.
- Het versterken of het op peil houden van het draagvlak van de voorzieningen waartoe ook scholen behoren.
- Het fungeren als startpunt voor een nieuwe ontwikkeling in Holtenbroek.

Daarnaast worden in de rapporten "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" en "Eindrapport 2e fase Holtenbroek" (1989/1991) maatregelen voorgesteld om de kwaliteit van de woningvoorraad, de kwaliteit van de buitenruimte en het woningtoewijzingsbeleid te verbeteren. Het gaat onder andere om het renoveren van een aantal woningcomplexen van corporaties en het herinrichten van de buitenterreinen. De doelen en maatregelen worden verder uitgewerkt in de Structuurschets (1992).

Bij de uitvoering van de gestelde doelen en maatregelen geldt een integrale aanpak als uitgangspunt: gemeente, woningcorporaties en andere betrokken instanties dienen samen te werken om een effectieve aanpak te realiseren. In het rapport "Aanpak naoorlogse wijk Holtenbroek" wordt gesteld dat deze integrale aanpak de reden is geweest voor de rijksoverheid om Holtenbroek als voorbeeldproject aan te wijzen voor de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening.

In het kader van de integrale werkwijze is in 1993 door de gemeente een intentieovereenkomst gesloten met de woningbouwverenigingen/-stichtingen die in Holtenbroek een woningvoorraad bezitten. De intentieovereenkomst beoogt een verdere uitwerking en realisatie van de Structuurschets. Het was de bedoeling dat op basis van de intentieovereenkomst uitwerkingsconvenanten worden gesloten voor alle wijkdelen van Holtenbroek. Dit gebeurt echter niet. Alleen voor Holtenbroek 3 is een convenant afgesloten.

- Evenwichtige samenstelling van de wijk en pluriforme wijkopzet.

De beoogde aanpassing van de woningtoewijzing lijkt niet te zijn uitgevoerd. Een belangrijke factor hierbij is dat de Huisvestingswet (1995) geen inplaatsingsbeleid meer toestaat. De gemeente en de corporaties hebben evenwel geen prestatieafspraken gemaakt die binnen het kader van de Huisvestingswet zijn toegestaan.

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" wordt aanbevolen om bij de toewijzing tegemoet te komen aan wensen van individuele bewoners, wanneer deze te kennen geven om met vrienden/familie één portiek of galerij te willen delen. Op dit vlak zijn voorzover bekend geen maatregelen getroffen.

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" is bepaald dat de woningbouw in Holtenbroek meer gedifferentieerd dient te worden. In Holtenbroek 3 is dit in beperkte mate gerealiseerd door de bouw van het "smurfendorp". Hierbij geldt de kanttekening dat sprake is van een ontwikkelingsproject in opdracht van de gemeente, zonder betrokkenheid van de corporaties. Van overheveling van woningen van de huur- naar de koopsector is beperkt sprake geweest. Ook de beoogde sloop van het complex aan de Bachlaan is niet uitgevoerd. Het was de bedoeling om in plaats van het gesloopte complex duurdere koop- en huurappartementen te bouwen. De gemeente heeft het actieve concentratiebeleid inzake winkelvoorzieningen in Holtenbroek verlaten, in afwachting van de marktontwikkelingen. Een en ander zou binnen één jaar in een bestemmingsplan worden vastgelegd. Dat is niet gebeurd. Voor de woningcorporaties is er in de tussentijd geen aanleiding geweest voor het verbeteren van de woningvoorraad.

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" is bepaald dat er meer functies behalve wonen in de buurten gewenst zijn. Concrete maatregelen op dit gebied hebben wij niet aangetroffen.

Het lijkt erop dat Holtenbroek, wat de aanwezigheid van een groot aantal goedkope huurwoningen betreft, een functie vervult voor de gehele stad. Alhoewel differentiatie is beoogd, is in werkelijkheid nog sprake van grote eenvormigheid in de bestaande woningvoorraad.

- Verbetering woningvoorraad.

Veel flatwoningen in Holtenbroek 1, 2, 3 en 4 zijn met behulp van concrete projecten verbeterd. Er zijn echter ook nog veel woningen en flats waaraan geen verbeteringen zijn aangebracht. Terwijl deze woningen en flats wel nodig gerenoveerd moeten worden.

Met de verbetering van de woningvoorraad werd onder andere beoogd de woningen geschikt te maken voor andere doelgroepen (zoals ouderen). Het is niet bekend in hoeverre deze doelgroepen zich ook daadwerkelijk in de verbeterde woningen hebben gevestigd. In Holtenbroek 1 is door een corporatie in overleg met de gemeente een groot aantal verbeteringen op het gebied van isolatie doorgevoerd.

- Verbetering kwaliteit woonomgeving.

Er is op basis van de Structuurschets en in het kader van het "5x5"-project een groot aantal maatregelen getroffen voor de herinrichting van met name Holtenbroek 1 en 3. Het assenkruis is daadwerkelijk van karakter veranderd. Er is een speeltuin gekomen en de woonbuurten zijn verkeersluw gemaakt. Ook hier geldt echter dat er nog een hoop maatregelen genomen moeten worden om de kwaliteit van de woonomgeving te verbeteren.

- Integrale aanpak.

De functie van de intentieovereenkomst die in 1993 door de gemeente en de corporaties is ondertekend, wordt door de verschillende ondertekenaars verschillend geïnterpreteerd. Terwijl de één de overeenkomst heeft ervaren als "We sloten hem voor de pers", meent de ander dat het daaruit voortvloeiende convenant een concrete stimulans is geweest voor beleggers om te investeren. Vaststaat dat de ondertekenaars de overeenkomst en het daaruit voortvloeiende convenant naar eigen inzichten hebben uitgevoerd. Zo is het planmatig onderhoud in de Buxtehudestraat e.o. op een lager financieel niveau uitgevoerd dan overeengekomen. Eén contractpartij spreekt over het aangaan van het convenant in termen van "wishful thinking". Het blijkt dat de verschillende partijen zonder enige vorm van sanctie van de intentieovereenkomst en convenant zijn afgeweken. Beide zijn nooit geëvalueerd.

Alhoewel de gemeente heeft toegezegd om een nieuw bestemmingsplan te maken (zie ook in het kader van de Structuurschets), is zo'n plan er nooit gekomen.

Opvattingen bewoners en professionals

De bewoners en professionals zijn tevreden over de uitgevoerde maatregelen aan de woningen, het aanpassen van de woonruimte en het bouwen van nieuwe woningen. De bewoners en professionals vinden echter dat de maatregelen op het gebied van wonen op een aantal punten niet uit de verf zijn gekomen.

Zij constateren dat er nog steeds sprake is van een eenzijdig samengestelde woningvoorraad, een overgroot aantal woningen en flats met lage huren en een eenzijdige bevolkingssamenstelling.

De bewoners en professionals zijn tevens niet tevreden over de manier waarop gemeente en woningcorporaties zijn omgegaan met het stellen van doelen. Een reactie van één van de professionals: "Er is veel aan de orde gesteld, zaken zijn in beweging gezet, dan weer afgeblazen of toch weer niet of anders geworden dan de verwachting was, dan wel resultaten laten te lang op zich wachten". Hierdoor wordt er onnodig tijd en energie verspild bij de aanpak van de problemen in Holtenbroek.

Wat valt de Rekenkamer op?

In eerste instantie valt op dat er een breed scala van doelstellingen is geformuleerd, uitgewerkt in verschillende maatregelen. Deze doelstellingen zijn nogal eens losgelaten en ingeruild voor andere doelstellingen, naar gelang knelpunten in de uitwerking daar aanleiding toe gaven. Een voorbeeld hiervan is het uitgangspunt dat er duizend woningen gebouwd moesten worden. Dit uitgangspunt werd als cruciaal beschouwd voor de verbetering van de leefbaarheid van Holtenbroek. Het uitgangspunt werd echter verlaten toen de bevolking kritiek uitte op het verlies van groen. Een ander voorbeeld is dat wijzigingen zijn aangebracht in het voorgenomen beleid inzake de concentratie van de winkelvoorzieningen in Holtenbroek. In 1981 is door het ETIO een distributieplanologisch onderzoek in Holtenbroek verricht. De belangrijkste conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek zijn:

- Het Sweelinckplein en de Obrechtstraat vormen het hart van het winkelgebied.
- Het Bachplein dient als buurtverzorgend centrum gehandhaafd te blijven.
- De winkelvoorzieningen aan het Bachplein dienen verplaatst te worden (herinvulling met kantoorfunctie c.q. bijzondere doeleinden).

De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet uitgewerkt in plannen. In het "Eindrapport 2e fase Holtenbroek" wordt gekozen voor de ontwikkeling van één winkelcentrum op de locatie Bachplein. In de Structuurschets (1992) is vastgelegd dat de gemeente afziet van actieve ontwikkeling van één winkelcentrum aan het Bachplein, naar aanleiding van kritiek van winkeliers en bewoners. Letterlijk is vermeld: "Uitbreiding van winkelvoorzieningen zal dus afhangen van particuliere initiatieven."

In het commentaar wordt verder vermeld dat "in het kader van het volgend jaar op te stellen nieuwe bestemmingsplan, de ruimtelijke en functionele mogelijkheden van het gebied bepaald en vastgelegd worden". In de aanbeveling die gedaan wordt in de nota "Aanpak naoorlogse wijk Holtenbroek" (1994), wordt vervolgens de suggestie gedaan om het Sweelinckplein uit te breiden richting Obrechtstraat of uit te breiden richting Kwik Fit.

In tweede instantie constateren wij dat er op het gebied van wonen in Holtenbroek veel is gedaan. Zo zijn er veel flatwoningen in Holtenbroek gerenoveerd. Daarnaast zijn er maatregelen genomen voor de herinrichting van met name Holtenbroek 1 en 3. Verder zijn er nieuwbouwwoningen gerealiseerd in het zogenaamde "smurfendorp", de Palestrinalaan, de Lassoslaan en de Beethovenlaan. De bewoners en professionals vinden echter ook dat er nog een hoop moet gebeuren op het gebied van wonen in Holtenbroek. Met name de doelstellingen met betrekking tot de eenzijdig samengestelde woningvoorraad en de eenzijdige bevolkingssamenstelling zijn niet gerealiseerd.

Opvallend bij het thema "wonen" is de beperkte kwaliteit van samenwerking tussen gemeente en woningcorporaties: afspraken worden niet nagekomen en beoogde convenanten worden niet gesloten dan wel worden geschonden. Een voorbeeld hiervan is het feit dat in Holtenbroek 3 in het kader van de gedifferentieerde woningvoorraad de nodige koopwoningen zijn gerealiseerd. Dit is door de gemeente in samenspraak met twee projectontwikkelaars gebeurd. Het is opmerkelijk dat de corporaties hier niet in hebben kunnen participeren, hoewel de bereidheid daartoe wel heeft bestaan.

De betrokkenen geven aan dat er gedurende een langere periode geen constructief overleg is gevoerd tussen de gemeente en de corporaties en dat iedere "partij" naar eigen inzichten deed wat naar haar mening goed was voor Holtenbroek. Het gevoerde overleg bestempelen de betrokkenen als een "ad-hocvergadercultuur". Het lijkt erop dat hierdoor erg veel tijd verloren is gegaan om te komen tot een samenhangende aanpak. Overigens valt op dat zowel bij de corporaties als bij de gemeente het gezamenlijk "aanpakken" op de "werkvloer" beter werkt dan op het niveau van de beleidsmakers.

Conclusie

Rond het thema "wonen" concluderen wij dat er sprake is van een sterk wisselend beeld van doelstellingen en maatregelen.

Doelen worden vastgesteld, maar ook weer losgelaten. De maatregelen die zijn genomen, lijken vaak niet in overeenstemming met de ambities die in de doelstellingen liggen besloten.

Van sommige doelen is geen uitwerking in concrete maatregelen aangetroffen. Aan concrete projecten van verbetering heeft het overigens niet ontbroken. Het totaal geeft echter een indruk van sterk "versnipperd" beleid.

Duidelijk is dat de gemeente op het vlak van wonen moet samenwerken met partners om haar beleid te realiseren. Dat zijn in dit geval met name de corporaties. Deze hebben op het vlak van volkshuisvesting hun eigen verantwoordelijkheden. Wij zien dat de gemeente heeft beoogd om de uitvoering van haar beleid te richten door het maken van afspraken met de corporaties. Wij concluderen dat van die afspraken in de praktijk niet veel terecht is gekomen. Wat daarvan de oorzaak is, is ons niet duidelijk geworden. Van constructief, open overleg tussen gelijkwaardige partners (tussen de gemeente en de corporaties en tussen de corporaties onderling) is bij de uitvoering van plannen lange tijd geen sprake geweest. Pas de laatste tijd (in 1997) lijken de partners elkaar op een goede manier te vinden.

Onduidelijk is waarom de gemeente het instrument van richtinggeving in de vorm van een geactualiseerd bestemmingsplan, niet heeft ingezet.

Wij concluderen dat de bewoners en professionals tevreden zijn over de uitgevoerde maatregelen met betrekking tot het verbeteren van de woningvoorraad en de woonomgeving. Daarnaast stellen wij echter vast dat de woningvoorraad en woonomgeving voor verbetering vatbaar zijn en dat de doelen op het gebied van de eenzijdig samengestelde woningvoorraad en de eenzijdige bevolkings-samenstelling niet gerealiseerd zijn.

Op basis van het voorgaande vreest de Rekenkamer dat Holtenbroek langer dan strikt nodig zou zijn geweest, nog "op de schop moet".

3.2 WERKEN

Uitgangssituatie

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" wordt geconstateerd dat de arbeidssituatie van de bevolking ten opzichte van Zwolle totaal grote verschillen laat zien. Holtenbroek huisvest een relatief groot percentage uitkeringsgerechtigden en mensen met een bijstandsuitkering. Ook de jeugdwerkloosheid neemt in deze wijk grote vormen aan. De werkloosheid op wijkniveau bedroeg in 1989 10,1%.

Tabel 1. Het percentage uitkeringsgerechtigden in Holtenbroek ten opzichte van Zwolle.

UITKERING	PERCENTAGE WERKLOZEN	
	Holtenbroek	Zwolle
WWV/RWW	10,1%	5%
Bijstand	5%	2%

Bron: Eindrapport 1e fase Holtenbroek (1989).

Doelen, maatregelen en effecten

In de periode 1989 tot en met 1991 is er een reeks van specifieke doelstellingen geformuleerd op het gebied van het thema "werken". Voorbeelden daarvan zijn:

- Terugdringen van vooral de hoge (jeugd)werkloosheid (Eindrapport 1e fase Holtenbroek 1989).
- Creëren van werkgelegenheidsprojecten voor doelgroepen, te initiëren door de sector Onderwijs en Welzijn (Eindrapport 2e fase Holtenbroek 1991).

Het gemeenschappelijke kenmerk van deze doelstellingen is dat zij gericht zijn op het terugdringen van de werkloosheid bij specifieke doelgroepen in de wijk, namelijk jeugdigen, langdurig werklozen en allochtone vrouwen. Daarnaast zijn er doelstellingen geformuleerd om de winkelvoorzieningen te stimuleren. De achterliggende gedachte daarbij was dat daarmee werkgelegenheid gecreëerd zou worden binnen de wijk. Voorbeelden van dergelijke doelstellingen zijn:

- het scheppen van mogelijkheden voor niet hinderlijke werkgelegenheid (Eindrapport 1e fase Holtenbroek, 1989)
- het realiseren van commerciële functies, dienstverlening, ambachten en toeristisch/recreatieve functies (Eindrapport 2e fase Holtenbroek, 1991)
- het ontwikkelen van kleinschalige werkgelegenheid (Eindrapport 2e fase Holtenbroek, 1991).

De volgende maatregelen ofwel projecten zijn specifiek in Holtenbroek uitgevoerd om onder andere de werkloosheid aan te pakken:

- Hekwerk. Dit project is van start gegaan in 1992. Het project houdt in dat banenpoolers een aanstelling als wijktoezichthouder krijgen. Zij hebben de taak om klein onderhoud binnen de wijk te verrichten en verpaupering tegen te gaan. Het project is gestart met 12 banenpoolers. Inmiddels is het aantal banenpoolers uitgebreid tot 18 en worden ook werkzaamheden buiten de wijk verricht.
- Proef toezichthouders Holtenbroek. Dit project is in 1995 opgezet voor een periode van twee jaar. De toezichthouders hebben een signalerende, toezichthoudende en uitvoerende rol. Zij hebben ook de taak om de contacten tussen bewoners te verbeteren. De projectperiode is inmiddels verstreken.

Voor het uitbreiden van de winkelvoorzieningen zijn aanvankelijk plannen uitgewerkt. Van de realisatie van deze plannen is echter afgezien, omdat daarvoor onvoldoende financieel draagvlak (aantal en koopkracht inwoners) in de wijk bleek te zijn.

In de periode van 1992 tot en met 1996 zijn er geen specifieke doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid meer geformuleerd in beleidsnota's over Holtenbroek. In 1996 wordt de draad weer opgepakt in de leefbaarheidsplannen. Daarin zijn de volgende doelen geformuleerd:

- Het verminderen van de (langdurige) werkloosheid in tien jaar tot 12,9%.
- Het activeren van werklozen tot (additioneel) werk dan wel een zinvolle tijdsbesteding.
- Het maken van afspraken met het Zwolse bedrijfsleven, mede in relatie tot het inzetten van werklozen bij het realiseren van Stadshagen.

Als maatregelen worden genoemd: het activeren van langdurig werklozen, het komen tot afspraken met werkgevers en het verbeteren van kansen op de arbeidsmarkt van allochtone meisjes en vrouwen.

Huidige situatie en opvattingen bewoners en professionals

In tabel 2 is de ontwikkeling van het percentage werklozen over de periode 1989 tot 1997 van Holtenbroek afgezet tegen de ontwikkeling in de hele gemeente Zwolle.

Daaruit blijkt dat de werkloosheid in Holtenbroek onevenredig hoog is ten opzichte van de werkloosheid in Zwolle. Tevens blijkt uit tabel 2 dat de werkloosheid in Holtenbroek met 3,2% is gestegen tegen een stijging van 2,9% in Zwolle totaal.

Dit betekent dat:

- de werkloosheid in Holtenbroek gestegen is
- de werkloosheid in Holtenbroek sterker gestegen is dan in Zwolle.

Tabel 2. Ontwikkeling van het percentage werklozen in Holtenbroek en Zwolle van 1989 - 1997.

JAAR	PERCENTAGE WERKLOZEN	
	Holtenbroek	Zwolle
1989	10,1	5,0
1990	10,1	6,2
1991	9,0-	5,3
1992	10,2	6,3
1993	11,9	7,4-
1994	13,7	8,2
1995	13,6	8,5
1996	13,2	8,1
1997	13,3	7,9

Bron: Gemeentestatistiek.

Zoals wij reeds aangegeven hebben, is het niet gelukt om de winkelvoorzieningen in de wijk uit te breiden. Doordat er onvoldoende koopkracht in de wijk is, bestaat er onvoldoende draagvlak voor nieuwe voorzieningen. De vrees bestaat zelfs nu dat het bestaande winkelvoorzieningenniveau noodgedwongen gesaneerd moet worden.

Uit de gesprekken met wijkbewoners en professionals is het volgende naar voren gekomen. De bewoners vinden dat armoede, hoge werkloosheid en te weinig winkelvoorzieningen nog steeds tot de belangrijkste problemen behoren in de wijk. Ook de professionals vinden dat de hoge werkloosheid en daarmee samenhangende sociaal-economische problemen nog steeds één van de grootste problemen in Holtenbroek is.

De bewoners en professionals vinden tevens dat de omvang en intensiteit van de specifiek getroffen "werk"maatregelen voor Holtenbroek te gering zijn geweest.

Ook komt uit de gesprekken met de bewoners naar voren dat de bewoners niet goed bekend zijn met het werkloosheidsbeleid.

Wat valt de Rekenkamer op?

In 1989 bedroeg het werkloosheidspercentage 10,1%; in 1997 13,3%. Wij constateren dan ook dat het gevoerde beleid niet heeft geleid tot de beoogde daling van de werkloosheid. Verder stellen wij vast dat er in de stukken over Holtenbroek een analyse ontbreekt van de effecten van de genomen maatregelen. Terwijl dat juist op het vlak van werkgelegenheidsbeleid in het algemeen mogelijk is (met behulp van RBA-gegevens). Het is niet duidelijk hoeveel werkloze Holtenbroekers door de genomen maatregelen een baan hebben gekregen en welke andere factoren mogelijk tot een hogere werkloosheid hebben geleid. Hierdoor kunnen wij bijvoorbeeld niet vaststellen of het werkloosheidspercentage hoger zou zijn uitgevallen als de maatregelen niet zouden zijn genomen.

Bij de bestudering van het geformuleerde beleid op het gebied van werkgelegenheid valt op dat er in de periode van 1991 tot medio 1996 (bij het in werking treden van de leefbaarheidsplannen) in het geheel geen (bijgestelde) doelstellingen zijn geformuleerd en maatregelen zijn getroffen. Er is geen sprake geweest van een gebiedsgebonden aanpak van de werkloosheid. Gezien de omvang van de problematiek en het beoogde doelgroepenbeleid, beschouwen wij dit als een tekortkoming. Dit terwijl ook landelijk bekend is dat men bij een gericht doelgroepenbeleid volharding en continuïteit moet betrachten om de problemen aan te pakken.

Bij de geformuleerde doelstellingen valt op dat de beoogde resultaten weinig concreet zijn omschreven: er ontbreekt bijvoorbeeld een opgave van het aantal te scheppen banen en het aantal te realiseren bijscholingen. Hierdoor ontbreekt een referentiekader op basis waarvan een oordeel gegeven kan worden over de resultaten van het gevoerde beleid. Immers, indien de beoogde resultaten niet bekend zijn, kunnen de gerealiseerde resultaten niet beoordeeld worden.

Verder valt op dat er weinig specifiek op Holtenbroek gerichte projecten zijn opgezet. Voor het creëren van werkgelegenheid voor Holtenbroekers namelijk maar twee: het project Hekwerk en het project Toezichthouders. Bovendien gaat het daarbij om puur additionele maatregelen op het gebied van werkgelegenheid. De projecten hadden namelijk als hoofddoel om verpaupering in de wijk tegen te gaan. Verder stellen wij vast dat geen gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om werklozen in te zetten bij specifieke projecten, zoals de realisatie van Stadshagen.

Tot slot constateren wij dat het doelgroepenbeleid de bewoners van Holtenbroek onvoldoende bereikt heeft. De bewoners zijn immers nauwelijks bekend met het gemeentelijke werkgelegenheidsbeleid.

Conclusie

Wij realiseren ons dat het aanpakken van werkloosheid in het algemeen, maar zeker ook indien dat gericht is op specifieke doelgroepen (zoals jongeren), geen eenvoudige opgave is. Daarmee dient rekening gehouden te worden bij de beoordeling van het gevoerde beleid in Holtenbroek. Wij concluderen dat het beoogde doelgroepenbeleid niet specifiek genoeg voor Holtenbroek is uitgewerkt: de doelstellingen zijn weinig concreet, er zijn te weinig specifieke projecten opgezet, een gebiedsgebonden aanpak ontbreekt, de bestaande projecten worden onvoldoende geëvalueerd, een structurele probleemanalyse lijkt te ontbreken en de Holtenbroekers zijn niet bekend met het beleid. Wij zijn van mening dat de werkgelegenheidsproblematiek in Holtenbroek gebaat is bij meer specifieke doelen en maatregelen en een systematische beleidsmonitoring en analyse. De in 1996 opgezette leefbaarheidsplannen komen daaraan voor een belangrijk deel reeds tegemoet.

3.3 VEILIGHEID

Uitgangssituatie

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek (1989)" wordt geconstateerd dat Holtenbroek ten opzichte van andere wijken in Zwolle geen extreme positie inneemt ten aanzien van de geregistreerde misdrijven. De subjectieve onveiligheidsbeleving in Holtenbroek is echter hoger dan elders in Zwolle. Holtenbroekers zijn in de eigen wijk met name bang voor inbraak, diefstal, vernieling of mishandeling.

Tabel 3. Subjectieve sociale onveiligheid (percentage "duidelijk een probleem").

PROBLEEM	HOLTENBROEK	ZWOLLE
Vernieling	43	19
Inbraak	41	17
Fietsendiefstal	33	17
Vervuiling	32	17
Slechte verlichting	21	16
Diefstal van/uit de auto	14	7
Drugshandel	14	4
Bedreiging	8	4
Beroving	7	3

Bron: Eindrapport 1e fase Holtenbroek.

Doelen, maatregelen en effecten

In de gehele periode van 1989 tot heden zijn er doelstellingen geformuleerd en maatregelen getroffen om de sociale veiligheid ofwel veiligheidsgevoelens te verhogen door de fysieke omstandigheden in de wijk te verbeteren. Voorbeelden daarvan zijn:

- Het toegankelijker maken van de wijk (verbeteren wijkontsluiting).
- Het herinrichten van de openbare ruimte (herinrichten pleintjes, verbeteren verlichting, herinrichten groenvoorzieningen).
- Het plegen van technopreventieve maatregelen aan woningen (verbeteren entrees/trappenhuisen, diefstalpreventiemaatregelen).
- Het verbeteren van de verkeersstructuur (verbeteren hoofdentrees en fietsroutes).

Daarnaast zijn in de gehele periode doelen vastgesteld en concrete maatregelen getroffen om het toezicht in de wijk te verhogen (verhoogde inzet politie, aanstellen van toezichthouders). Ook zijn maatregelen getroffen om het contact met de bewoners te verbeteren en om inzicht in de problemen van de wijk te krijgen (formeren van buurtwerkgroepen, openen van wijkloket, maandelijks spreekuur wijkwethouder).

Vanaf medio 1994 zijn er expliciet doelstellingen geformuleerd die gericht zijn op de bestrijding van drugsoverlast:

- Het verhogen van de veiligheid op straat door het aanpakken van de drugsproblematiek.
- Het verkrijgen van inzicht in de drugsoverlast op straat.
- Het verminderen van de drugsoverlast.

Voor het verminderen van de overlast is, na overleg, de inzet van de politie verhoogd door middel van gerichte surveillance en de tijdelijke vestiging van een politiepost in de wijk (de politiepost is na twee maanden opgeheven). Daarnaast is een aantal concrete projecten opgezet:

- Aanpak problematische harddrugsgebruikers (verbeteren hulpverlening drugsgebruikers in Zwolle).
- Veiligheid op straat (regelmatig politieoptreden bij overlast).

- Overlast winkelpleinen Holtenbroek (integrale aanpak van overlast door politie/justitie, Centrum voor Alcohol en Drugs (CAD), Thuiszorg, Stad en Welzijn).

Met behulp van de in 1996 opgezette leefbaarheidsplannen wordt het beleid van de overlastbestrijding voortgezet.

Huidige situatie en opvattingen bewoners en professionals

Op dit moment is de veiligheidssituatie in Holtenbroek nog maar deels vergelijkbaar met de situatie in 1989. De onveiligheidsgevoelens in Holtenbroek zijn onveranderd hoog ten opzichte van de rest van Zwolle. In Holtenbroek voelt 89% van de bevolking zich wel eens onveilig tegen 67% voor geheel Zwolle (zie tevens tabel 4).

In vergelijking met 1989 is de veiligheidssituatie in die zin veranderd dat het aantal geweldsdelicten, het aantal diefstallen en de drugs- en alcoholoverlastproblematiek in Holtenbroek fors hoger zijn dan het gemiddelde in Zwolle (bron: Leefbaarheidsplannen 1996).

Een vergelijking van de geregistreerde criminaliteit in Holtenbroek over de periode van 1989 tot 1997 is niet mogelijk. Dit komt omdat de politie op dit moment geen criminaliteitsgegevens op wijkniveau beschikbaar heeft.

Tabel 4. Subjectieve sociale onveiligheid: score "vaak voorkomen van situaties".

PROBLEEM	HOLTENBROEK	ZWOLLE
Overlast	4,4	2,6
Vermogensdelicten	6,6	4,1
Dreiging	4,4	1,3

Bron: Omnibusonderzoek 1997.

Uit de gesprekken met de bewoners is naar voren gekomen dat de maatregelen gericht op de fysieke omstandigheden in de wijk positief beoordeeld worden. Op dit gebied signaleren de bewoners nog maar een beperkt aantal knelpunten.

De bewoners hebben de volgende onveilige situaties genoemd:

- Het parkeren op de Mozartlaan.
- De hoge snelheid van het verkeer op de invalswegen.
- De bus- en (brom)fietsroutes Stadshagen.

De professionals en bewoners van Holtenbroek geven aan dat de drugs- en alcoholoverlast op dit moment het belangrijkste probleem in de wijk is. De bewoners geven aan dat een dreigende werking uitgaat van de gebruikers, dealers en prostituées. Hierdoor wordt het veiligheidsgevoel van de bewoners aangetast: vooral alleenstaande vrouwen en ouderen zijn bang om 's avonds over straat te gaan, personeel en klanten in winkels voelen zich bedreigd. De professionals geven aan dat er sprake is van clanvorming door jongeren in de wijk. Daarvan gaat ook een dreigende werking uit. Daarnaast hebben de professionals aangegeven dat Antilliaanse jongeren een probleem vormen. De professionals krijgen op deze groep moeilijk grip, omdat het isolement van de Antilliaanse cultuur moeilijk te doorbreken is.

Bij de bewoners bestaat in het algemeen onvrede over de manier waarop de drugsoverlast wordt aangepakt. De bewoners vinden dat de politie-inzet nog steeds te gering is: "de politie verschijnt te laat of niet". In dat verband vinden de bewoners het dan ook onbevredigend dat de politiepost vanwege capaciteitstekort is opgeheven (de politiepost is in de zomer van 1997 twee maanden open geweest). De professionals zijn het daarmee eens. Verder vinden de bewoners en de professionals het een gemis dat het CAD niet met een loket in de wijk aanwezig is. De bewoners vinden dat de overlastaanpak van de Werkgroep "Overlast pleinen" uitgebreid moet worden naar de gehele wijk.

De professionals geven aan dat er een aantal positieve elementen is in de aanpak van de drugsbestrijding in Holtenbroek. Zij vinden dat de integrale aanpak van de drugsproblematiek en het "clientvolgsysteem" van het CAD goed werken. De professionals vinden dat de drugsaanpak nog te veel een ad-hockarakter heeft. Zij zijn van mening dat met de huidige aanpak de drugsproblematiek in de wijk niet effectief bestreden kan worden. Daarvoor is de drugsproblematiek in de wijk te groot.

Wat valt de Rekenkamer op?

De veiligheidsproblematiek in Holtenbroek is toegenomen. De onveiligheidsgevoelens zijn ten opzichte van 1989 onveranderd hoog.

Daarbij komt dat overlast door drugs en alcohol zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld als hét veiligheidsprobleem van Holtenbroek.

De aanpak van onveiligheid is, conform landelijke lijnen, verschoven. Aanvankelijk zijn er vooral doelen en maatregelen geformuleerd om de fysieke omstandigheden te verbeteren. Vanaf 1994 wordt de overlast gericht aangepakt. Daarbij wordt ook steeds meer integraal gewerkt.

De bewoners van Holtenbroek hebben waardering voor de maatregelen op het gebied van de fysieke omstandigheden, maar vinden dat de drugs- en alcoholproblematiek in de wijk beter moet worden aangepakt. De professionals hebben waardering voor de integrale aanpak van de drugsproblematiek en het cliëntvolgsysteem. Opvallend is dat de professionals vinden dat de bestrijding van de drugsproblematiek een ad-hockarakter heeft en dat zij weinig vertrouwen hebben in de resultaten daarvan. In dat verband vinden wij het opvallend dat een aantal randvoorwaarden voor het realiseren van een structurele aanpak van de drugsbestrijding, zoals een permanente politiepost in de wijk en een wijkloket van het CAD, niet aanwezig is. Verder valt op dat er nog geen gericht beleid is ontwikkeld voor de overlast door clanvorming en de Antilliaanse jongeren.

Conclusies

De onveiligheidsaanpak heeft niet geleid tot een daling van de onveiligheidsgevoelens in de wijk. Dit wordt mede veroorzaakt door een verschuiving en intensivering van de veiligheidsproblematiek. Op dit moment vormt drugs- en alcoholoverlast het grootste probleem in Holtenbroek, in 1989 was daar nog nauwelijks sprake van.

De aanpak van onveiligheid in de wijk is eveneens verschoven: van een aanpak van de fysieke omstandigheden in de wijk naar een aanpak van de drugsoverlast in de wijk. Wij beoordelen het als positief dat de aanpak van onveiligheid zich heeft aangepast aan de ontwikkeling van de veiligheidsproblemen in de wijk.

Wij concluderen dat de veiligheidsaanpak gericht op de fysieke maatregelen, positief gewerkt heeft en dat het cliëntvolgsysteem positief beoordeeld wordt. Daarnaast stellen wij echter vast dat de huidige aanpak van de onveiligheid niet een gezamenlijke aanpak van de onveiligheid is door essentiële partners in veiligheid, zoals de politie en het CAD. Wij benadrukken dat wij daarmee doelen op het ontbreken van de integrale aanpak van de totale veiligheidsproblematiek in Holtenbroek. Op onderdelen van de problematiek wordt wel meer integraal gewerkt, zoals de samenwerking van hulpverleners op het gebied van drugs en alcohol. Tevens is van een specifiek doelgroepenbeleid bij de bestrijding van overlast (drugs, alcohol, jongeren, Antillianen) nog geen sprake.

3.4 WELZIJN

Uitgangssituatie

In het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" (1989) en de vervolgrapportage "Eindrapport 2e fase Holtenbroek" uit 1991 wordt een aantal knelpunten op het gebied van welzijn opgesomd. De belangrijkste knelpunten die genoemd worden, zijn de volgende:

- Het negatieve imago.
- Vervuiling en geluidsoverlast in de wijk.
- De cumulatie van lage inkomens, veel uitkeringsgerechtigden en het hoge percentage (jeugd)werkloosheid.
- De teruglopende winkelvoorzieningen.
- De zich eenzijdig ontwikkelende bevolkingssamenstelling en daarmee samenhangende conflicterende leefstijlen.
- De geïsoleerdheid van sommige bevolkingsgroepen, sociale anonimiteit en maatschappelijk isolement.
- De onderwijsrisico's van witte en zwarte scholen in het basisonderwijs.

Doelen en maatregelen

De Gemeente Zwolle kent een stedelijk welzijnsbeleid. In 1991 wordt in Holtenbroek de sociale vernieuwing geïntroduceerd, waarbij welzijnsaspecten een belangrijke plaats innemen. Voordat wij ingaan op het specifieke welzijnsbeleid in Holtenbroek, behandelen wij eerst het stedelijk welzijnsbeleid in Zwolle.

a. Stedelijk welzijnsbeleid.

Het stedelijk welzijnsbeleid heeft betrekking op algemene, niet-wijkgebonden, welzijnsvoorzieningen. Een belangrijke nota was de Contourennota Welzijn uit 1986. Deze nota schetst het meerjarenbeleid 1987 tot en met 1990. Een beleid dat in het teken stond van de grote bezuinigingstaakstelling ten gevolge van onder meer de vermindering van de rijksbijdrage sociaal-cultureel werk met 45%. Een van de gevolgen was dat het budget voor clubhuizen, buurthuizen en opbouwwerk met ongeveer 30% werd verminderd. Daardoor moest de professionele capaciteit voor deze taken grotendeels verdwijnen.

In de periode 1990 tot mei 1993 ontbreekt een referentiekader voor het welzijnsbeleid. In mei 1993 presenteert de gemeente de Hoofdpijnennotitie Zorg- en Welzijnsbeleid, waarin de basis wordt gelegd voor het huidige welzijnsbeleid.

Bepaald wordt dat de gemeente zelf geen welzijnsactiviteiten uitvoert, maar deze voor het grootste deel overlaat aan het middenveld. De gemeente is verder regisseur voor de uitvoering van het welzijnsbeleid door middel van een gericht subsidiebeleid, en zorgt waar nodig voor een vangnet.

De hoofdlijnennotitie signaleert individualisering in de samenleving, waaraan risico's als toenemend sociaal isolement en vereenzaming van groepen zijn verbonden. Daarom wordt het accent in het welzijnsbeleid gelegd op het scheppen van voorwaarden die ervoor zorgen dat mensen zich in deze geïndividualiseerde samenleving staande kunnen houden. Daaraan gekoppeld, wordt in de hoofdlijnennotitie gekozen voor bepaalde thema's, te weten arbeid en scholing, vergroting weerbaarheid en bevordering leefbaarheid in wijken en buurten.

In het verlengde daarvan stelt de hoofdlijnennotitie dat het algemeen maatschappelijk werk 50% van de aandacht dient te besteden aan de achterstandswijken. Specifieke aandacht in het algemeen maatschappelijk werk dient uit te gaan naar probleemhuishoudens en vrouwen in de bijstand. Om de startpositie van allochtone jongeren in de voorschoolse leeftijd te verbeteren, wordt het Opstapproject in het leven geroepen. Voorts wordt het project Randgroepjongeren opgestart.

Vanuit het algemeen welzijnsbeleid worden specifiek wijkgebonden projecten geïnitieerd, zoals de Sleutelwerkplaats Holtenbroek en de Huiswerkklas Holtenbroek.

Op basis van de overweging dat sociale vernieuwing verkokerend werkt ten opzichte van het stedelijk welzijnswerk, pleit de hoofdlijnennotitie voor meer samenhang. De scheiding (beleidsmatig, procedureel en organisatorisch) tussen het sociaal vernieuwingsbeleid en het algemeen welzijnsbeleid dient volgens de notitie te verdwijnen. Alleen als beide beleidsinvalshoeken een gemeenschappelijke structurele basis kennen, kan de instellingen continuïteit worden geboden.

Tot slot worden in de notitie de budgetfinanciering en subsidiecontracten van welzijn met instellingen geïntroduceerd. De subsidiecontracten vormen de neerslag van hetgeen de gemeente wenst na te streven wat het voorkomen en/of oplossen van knelpunten in de Zwolse samenleving betreft.

b. Welzijnsbeleid Holtenbroek.

In eerste instantie worden doelen geformuleerd om de geconstateerde knelpunten in het Eindrapport 1e fase Holtenbroek (zie hiervoor) aan te pakken. In het Eindrapport 2e fase Holtenbroek (1991) wordt wederom een aantal aanbevelingen op het gebied van welzijn gedaan. Te noemen valt het optuigen van het wijkcentrum en de winkelvoorzieningen, het bundelen van commerciële en sociaal-culturele voorzieningen in één centrum in het hart van de wijk (Bachplein), het afstemmen van de voorzieningen op de veelvormige bevolkingssamenstelling, het investeren in de kwaliteit van het onderwijs voor met name allochtonen, het extra ondersteunen van het randgroepenwerk, het organiseren van ontmoetingsactiviteiten vanuit welzijnswerk en tot slot het versterken van het beheer en het aanstellen van een coördinator sociale vernieuwing.

Voor de realisatie van de gestelde doelen is een aantal welzijnsprojecten in de periode 1989 - 1996 in Holtenbroek opgezet. Soms specifiek voor Holtenbroek, maar veelal ook vanuit het stedelijk welzijnsbeleid. Te noemen zijn de volgende maatregelen:

- Project Keuzebegeleiding Allochtonen in het Voortgezet Onderwijs (1992).
- Aanpassingen speelterreintjes Holtenbroek 3 (1993).
- Aanpassing en herinrichting van het speelterrein aan de Palestrinalaan/Urksteeg (1993).
- Openstelling wijkloket (1993).
- Project Doemix, later omgedoopt tot Sportmix en weer later tot Jump Up.
- Project Bezoekvrouwen voor Turkse en Antilliaanse Vrouwen (1993).
- Project Opstap-buurtmoeders voor onder meer Holtenbroek.
- Project Jonge Moeders.
- Project Toezichthouders (1995).
- Herinrichting van de groene as en realisatie van een voetbalveld, basketbalterrein, schoolsportterrein, "jeu de boules"-banen, speelterrein en plaatsing van diverse, verspreid staande speeltoestellen (1995).
- Piramideproject van start (1996).
- Diverse projecten ten behoeve van allochtone vrouwen, zoals organiseren van ontmoetingsactiviteiten en activiteiten tot stimulering van het gebruik van de Nederlandse taal (1997).
- Diverse maatregelen met betrekking tot leefbaarheid in het kader van het GroteStedenbeleid (1996).

- Overige activiteiten: het sportspektakel in de vakantieperiode, de oprichting en instandhouding van het kindercircus Pavarini, het multicultureel wijkfeest, het samen doen van activiteiten voor alleenstaanden en tot slot cursussen zelfverdediging en weerbaarheidstrainingen voor meisjes en vrouwen.

Huidige situatie en opvattingen bewoners en professionals

De knelpunten die in het "Eindrapport 1e fase Holtenbroek" op het gebied van welzijn genoemd zijn, zijn voor een groot deel nog steeds aanwezig in de wijk. De bewoners en professionals in de wijk bevestigen dit beeld. Zij geven aan dat armoede, lage kwaliteit van de doodbloedende winkelvoorzieningen, hoge werkloosheid, opvoedingsproblemen, achterstandssituaties allochtone jongeren en de multiprobleemgezinnen nog steeds tot de grootste problemen behoren in Holtenbroek. De bewoners zijn van mening dat er meer gedaan moet worden aan deze "echte" problemen. Daarbij komt dat de wijk in de ogen van de bewoners nog steeds een slecht imago heeft.

De bewoners en professionals geven aan dat zij waardering hebben voor een groot aantal welzijnsprojecten. Zij beschouwen de volgende projecten als goed werkende maatregelen op het gebied van welzijn:

- Het buurtsportproject Young United.
- De speelvoorzieningen in de wijk.
- Het wijkfeest.
- Het zakgeldproject.
- Het piramideproject.
- Het bezoekvrouwenproject.
- De bijeenkomsten voor allochtone vrouwen.
- Het wijkloket (in de aanvankelijke opzet).

Daarnaast geven de professionals aan dat individuele trajectbegeleiding van jongeren naar werk, scholing, huisvesting en hulpverlening als methodiek werkt. Verder heeft "straathoekwerk" geholpen om de vraag van allochtone jongeren naar hulpverlening beter in beeld te brengen. Als minpunt geven de professionals aan dat de financiering van projecten vaak een ad-hockarakter heeft. Projectbudgetten worden vaak voor een korte periode toegekend, waardoor de continuïteit van de projecten in gevaar komt.

De vertegenwoordigers van scholen geven aan dat er op de school een grote instroom is van kinderen van sociaal zwakkeren. Daarnaast werkt het beeld van "donkere scholen" negatief op de instroom van kinderen uit sociaal-economisch sterkere milieus. Hierdoor hebben de scholen te kampen met veel kinderen in achterstandssituaties.

De schoolvertegenwoordigers geven aan dat de financiering van onderwijsprojecten te veel een ad-hoc karakter heeft. Op het moment dat het budget voor een project door de gemeente is goedgekeurd, moeten de scholen al weer nieuwe maatregelen voorstellen om het budget voor het daaropvolgende jaar veilig te stellen. Dit komt niet ten goede aan de continuïteit van de projecten. Verder vinden de schoolvertegenwoordigers dat de gemeente de risico's van projecten te veel bij de scholen neerlegt. Zo dragen de scholen voor het piramideproject een financieel risico van 250 duizend gulden.

Wat valt de Rekenkamer op?

In Holtenbroek is een groot aantal projecten op het gebied van welzijn gerealiseerd. De bewoners en professionals beoordelen de meeste van deze projecten positief. Ze geven echter ook aan dat er nog steeds grote problemen op het gebied van welzijn zijn, zoals armoede, te weinig winkelveorzieningen, hoge werkloosheid, opvoedingsproblemen en achterstandssituaties van allochtone jongeren en multiprobleemgezinnen.

Opvallend is dat het aantal welzijnsprojecten weliswaar groot is, maar dat de samenhang daartussen lijkt te ontbreken. Het is een verzameling van afzonderlijke projecten, die qua inhoud en organisatie los van elkaar staan. Bovendien hebben de meeste projecten een experimenteel karakter en een ad-hoc financiering.

Tevens valt op dat niet, zoals voor het thema "wonen", een totaalvisie is ontwikkeld. Hierdoor ontbreekt een kader waarbinnen de welzijnsproblematiek in Holtenbroek in samenhang aangepakt zou kunnen worden. Verder is bij aanvang van de welzijnsprojecten in Holtenbroek geen analyse gemaakt van de achterliggende oorzaken van de welzijnsproblematiek.

Ook opvallend is dat de verkokering in de relatie tussen stedelijk welzijn (zowel instellingen als de gemeentelijke sector welzijn) en sociale vernieuwing, niet is doorbroken. Tevens is er sprake van ad-hoc financiering bij schoolprojecten: er is geen sprake van een structurele financiering, maar projectgelden moeten elk jaar weer bevochten worden.

Tot slot constateren wij dat de mogelijkheid om de problemen in Holtenbroek via het thema "gezondheid" aan te pakken, niet gebruikt is. In 1993 wordt gezondheid zijdelings genoemd in het Project Bezoekvrouwen. Pas in 1996 lift het begrip gezondheid mee met de aanpak van de drugsbestrijding en de leefbaarheidsplannen in het kader van het GroteStedenbeleid. Als specifiek thema hebben wij gezondheid dan ook niet nader kunnen uitwerken.

Conclusie

Wij concluderen dat er een groot aantal projecten in Holtenbroek is uitgevoerd en dat deze naar tevredenheid van de bewoners zijn uitgevoerd. Daarnaast concluderen wij dat er onvoldoende voor samenhang tussen de projecten is gezorgd, dat de meeste projecten een experimenteel karakter en een ad-hocfinanciering hebben en dat ontkokering in de relatie tussen stedelijk welzijnsbeleid en de sociale vernieuwing Holtenbroek niet is gerealiseerd.

4. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk vatten wij de conclusies van dit onderzoek samen. Daarbij hebben wij de conclusies ingedeeld naar de vragen zoals de gemeenteraad die voor het onderzoek naar de leefbaarheid van Holtenbroek heeft vastgesteld (zie ook paragraaf 2.1).

Hoe wordt op dit moment de leefbaarheid van de wijk Holtenbroek ervaren?

- Bewoners en professionals vinden dat de drugs- en alcoholoverlast op dit moment het grootste probleem in de wijk is. Van de dealers, gebruikers en prostituées gaat een dreigende werking uit. De veiligheidsgevoelens van de bewoners worden hierdoor aangetast. Daarnaast vinden de professionals dat clanvorming door jongeren in de wijk en Antilliaanse jongeren een groot probleem vormen in de wijk.
- De bewoners en professionals vinden dat er nog steeds grote problemen zijn op het gebied van welzijn en werkgelegenheid in Holtenbroek. In de wijk is sprake van armoede, weinig winkelvoorzieningen, hoge werkloosheid, allochtone jongeren met opvoedingsproblemen en achterstandssituaties en multiprobleemgezinnen. Bovendien heeft de wijk nog steeds een slecht imago.
- Op het gebied van wonen signaleren de bewoners en professionals op dit moment ook problemen. Er is nog steeds sprake van een eenzijdig samengestelde woningvoorraad, een overgroot deel woningen en flats met lage huren, een onevenwichtige bevolkingssamenstelling en een groot aantal woningen met een te lage woonkwaliteit.

Is sprake van een verbetering van de leefbaarheid in de afgelopen acht jaar?

- Op het gebied van wonen hebben met name de woningcorporaties op een aantal punten een verbetering gerealiseerd. De woningvoorraad is verbeterd doordat een aantal flatwoningen in Holtenbroek 1, 2, 3 en 4 gerenoveerd is. Tevens is een aantal maatregelen getroffen voor de herinrichting van met name Holtenbroek 1 en 3. De wijk is echter op het gebied van de woningvoorraad en de woonomgeving op een groot aantal punten voor verbetering vatbaar.

- Op het gebied van werkgelegenheid is geen verbetering gerealiseerd. De werkloosheid bedroeg 10,1% in 1989 en is gestegen tot 13,3% in 1997. In dezelfde periode is de werkloosheid in Zwolle gestegen van 5% tot 7,9%.
- Ook op het gebied van veiligheid is geen verbetering gerealiseerd. De onveiligheidsgevoelens van de bewoners in de wijk zijn onveranderd hoog ten opzichte van de onveiligheidsgevoelens van bewoners in Zwolle. Bovendien heeft overlast door drugs en alcohol zich in de loop der jaren ontwikkeld tot het (veiligheids)probleem in de wijk. In 1989 was daar nog nauwelijks sprake van.
- Op het gebied van welzijn is een groot aantal projecten gerealiseerd betreffende sport, begeleiding van allochtonen en begeleiding van vrouwen. Deze projecten worden gewaardeerd door de bewoners van de wijk. Holtenbroek heeft echter nog steeds problemen op het gebied van welzijn. Het gaat om de al eerder door bewoners en professionals genoemde problemen met betrekking tot het teruglopende aantal en de lage kwaliteit van de winkelveorzieningen, het hoge aantal uitkeringsgerechtigden, opvoedingsproblemen en achterstandssituaties van allochtone jongeren en multiprobleemgezinnen.

Welke concrete maatregelen zijn er in de afgelopen jaren genomen om de leefbaarheid te verbeteren? Welke doelstellingen en probleemperceptie lagen daaraan ten grondslag?

- Bij het thema "wonen" constateren wij dat er een breed scala van doelstellingen is geformuleerd. Deze zijn uitgewerkt in verschillende maatregelen. De geformuleerde doelstellingen zijn echter nogal eens losgelaten en ingeruild voor andere doelstellingen, naar gelang knelpunten in de uitwerking daar aanleiding toe gaven. Tevens zijn maatregelen genomen die vaak niet in overeenstemming lijken met de ambities die in de doelstellingen liggen besloten. Van sommige doelen is geen uitwerking in concrete maatregelen getroffen. Wij concluderen dat er sprake is van een sterk wisselend beeld van doelstellingen en maatregelen.
- Ten aanzien van het thema "werkgelegenheid" stellen wij vast dat het beoogde doelgroepenbeleid niet specifiek genoeg voor Holtenbroek is uitgewerkt: de doelstellingen zijn weinig concreet, er is een beperkt aantal specifieke projecten opgezet en een gebiedsgebonden aanpak ontbreekt. Tevens is niet van de mogelijkheid gebruikgemaakt om werklozen in te zetten bij specifieke projecten, zoals de realisatie van Stadshagen.

Illustreerend voor het ontbreken van een specifiek werkgelegenheidsbeleid in Holtenbroek is dat in de periode van 1991 tot medio 1996 (bij het inwerking treden van de leefbaarheidsplannen) in het geheel geen (bijgestelde) doelstellingen zijn geformuleerd en maatregelen zijn getroffen.

- Op het gebied van veiligheid constateren wij dat de aanpak van onveiligheid in de wijk verschoven is: van een aanpak van de fysieke omstandigheden naar een aanpak van de drugsoverlast in de wijk. Daarmee is ingespeeld op de intensivering van de overlast door drugs en alcohol in wijk. Wij beoordelen het positief dat de aanpak van onveiligheid zich heeft aangepast aan de ontwikkeling van de veiligheidsproblemen in de wijk. Wij merken daarbij op dat de huidige aanpak nog niet getuigt van een integrale ofwel gezamenlijke aanpak van de totale veiligheidsproblematiek in Holtenbroek.
- Bij het thema "welzijn" constateren wij dat er een groot aantal projecten gerealiseerd is. De samenhang daartussen lijkt echter te ontbreken. Het is een verzameling van afzonderlijke projecten, die qua inhoud en organisatie los van elkaar staan. Verder constateren wij dat er niet, zoals voor het thema "wonen", een totaalvisie is ontwikkeld. Hierdoor ontbreekt een kader waarbinnen de welzijnsproblematiek in Holtenbroek in samenhang aangepakt kan worden. Ook stellen wij vast dat bij aanvang van de welzijnsprojecten in Holtenbroek geen analyse is gemaakt van de achterliggende oorzaken van de welzijnsproblematiek.
- Verder stellen wij vast dat de mogelijkheid om de problemen in Holtenbroek via het thema "gezondheid" aan te pakken, niet gebruikt is. Dit thema komt namelijk beperkt en zijdelings voor in de plannen en projecten voor Holtenbroek.

In welke mate is bij het nemen van maatregelen aangesloten bij de verwachtingen van bewoners en betrokken organisaties?

- De bewoners en professionals zijn tevreden over de uitgevoerde maatregelen aan de woningen, het aanpassen van de woonruimte en het bouwen van nieuwe woningen. Ze vinden echter dat met name op het gebied van de eenzijdig samengestelde woningvoorraad en de eenzijdige bevolkingssamenstelling te weinig maatregelen zijn genomen.

De bewoners en professionals zijn evenmin tevreden over de manier waarop gemeente en woningcorporaties zijn omgegaan met het stellen van doelen. De reactie van één van de professionals richting de gemeente is wat dat betreft typerend: "Er is veel aan de orde gesteld, zaken zijn in beweging gezet, dan weer afgeblazen of toch weer niet of anders geworden dan de verwachting was, dan wel resultaten laten te lang op zich wachten".

- Uit de gesprekken met de bewoners over werkgelegenheid is naar voren gekomen dat de omvang en intensiteit van de specifiek voor Holtenbroek getroffen maatregelen, te laag zijn geweest. Bovendien is naar voren gekomen dat de bewoners niet of nauwelijks bekend zijn met het werkloosheidsbeleid. Het werkgelegenheidsbeleid heeft de bewoners dus slechts beperkt bereikt.
- De bewoners beoordelen de maatregelen op het gebied van veiligheid gericht op de fysieke omstandigheden in de wijk, positief. Bij de bewoners bestaat in het algemeen onvrede over de manier waarop de drugs- en alcoholoverlast wordt aangepakt. De bewoners vinden de politie-inzet te gering en vinden het teleurstellend dat de politiepost is opgeheven. De professionals zijn het daarmee eens. Verder vinden de bewoners en professionals het een gemis dat het CAD niet met een loket in de wijk aanwezig is.

De professionals geven aan dat er een aantal positieve elementen is in de aanpak van de drugsbestrijding in Holtenbroek. Zij vinden dat de integrale aanpak van de drugsproblematiek door hulpverleners en het "cliëntvolgsysteem" van het CAD goed werken. De professionals vinden dat de drugsaanpak nog te veel een ad-hockarakter heeft. Zij zijn van mening dat met de huidige aanpak de drugsproblematiek in de wijk niet effectief bestreden kan worden. Daarvoor is de drugsproblematiek in de wijk te groot.

- Zoals gezegd, beoordelen de bewoners de uitgevoerde welzijnsprojecten positief. Daarnaast zijn de bewoners van mening dat er meer gedaan moet worden aan de "echte" problemen in de wijk, zoals armoede, de lage kwaliteit van de teruglopende winkelvoorzieningen, hoge werkloosheid, opvoedingsproblemen, achterstandssituaties allochtone jongeren en de multiprobleemgezinnen.

Welke maatregelen hebben het meest aan de verbetering van de leefbaarheid bijgedragen? Welke maatregelen zijn nog nodig om aan de verwachtingen tegemoet te komen?

- Op het gebied van wonen concluderen wij dat de uitgevoerde maatregelen aan de woningen, het aanpassen van de woonruimte en het bouwen van nieuwe woningen, positief gewerkt hebben. Een groot deel van de woningvoorraad en de woonruimte is echter nog voor verbetering vatbaar.
- Bij het thema "veiligheid" concluderen wij dat de veiligheidsaanpak gericht op de fysieke maatregelen positief gewerkt heeft. Verder constateren wij dat een aantal elementen in de bestrijding van drugs- en alcoholoverlast, zoals het cliëntvolgsysteem, positief beoordeeld wordt. Tevens hebben wij vastgesteld dat er op dit moment nog geen sprake is van een gezamenlijke aanpak van de onveiligheid door essentiële partners in veiligheid. Ook ontbreekt een specifiek doelgroepenbeleid bij de bestrijding van overlast.
- De bewoners en professionals geven uitdrukkelijk aan dat zij waardering hebben voor een groot aantal welzijnsprojecten. Voorbeelden daarvan zijn: het buurtsportproject Young United, de speelvoorzieningen in de wijk, het wijkfeest, het zakgeldproject, het piramideproject, het bezoekvrouwenproject, de bijeenkomsten voor allochtone vrouwen, het wijkloket (in de aanvankelijke opzet).

Daarnaast geven de professionals aan dat individuele trajectbegeleiding van jongeren naar werk, scholing, huisvesting en hulpverlening als methodiek werkt. Verder heeft "straathoekwerk" geholpen om de vraag van allochtone jongeren naar hulpverlening beter in beeld te brengen.

- De projecten op het gebied van werkgelegenheid hebben gezien hun geringe omvang nauwelijks invloed gehad op de verbetering van de leefbaarheid in de wijk.

Welke knelpunten hebben zich voorgedaan bij het nemen van maatregelen en welke lessen kunnen daaruit getrokken worden in verband met nog te nemen maatregelen?

- Op het gebied van wonen concluderen wij dat de kwaliteit van samenwerking tussen gemeente en woningcorporaties te wensen overlaat: afspraken worden niet nagekomen en beoogde convenanten worden niet gesloten dan wel worden geschonden.

Tevens concluderen wij dat er rond het thema "wonen" sprake is van een sterk wisselend beeld van doelstellingen en maatregelen: doelen en maatregelen worden geformuleerd, maar worden vervolgens vervangen of helemaal niet uitgevoerd. Het totaal van genomen maatregelen geeft een indruk van een "versnipperd" beleid. Hierdoor is volgens de bewoners en professionals onnodig tijd en energie verspild.

- Bij het thema "werkgelegenheid" stellen wij vast dat een gebiedsgebonden aanpak van de problematiek ontbreekt. Wij zijn van mening dat de werkgelegenheidsproblematiek in Holtenbroek gebaat is bij meer specifieke doelen en maatregelen. Kortom, een gebiedsgebonden aanpak.
- Op het gebied van veiligheid stellen wij vast dat er geen sprake is van een gezamenlijke aanpak van de onveiligheidsproblematiek in de wijk. De huidige aanpak wordt door professionals als "ad hoc" getypeerd: belangrijke voorwaarden voor het realiseren van een structurele aanpak, zoals een permanente politiepost en een wijkloket van het CAD, ontbreken.
- Bij het thema "welzijn" stellen wij vast dat er bij aanvang van het project geen analyse van de oorzaken van de problematiek is gemaakt en dat geen totaalvisie op de welzijnsproblematiek in Holtenbroek is ontwikkeld. Hierdoor ontbreekt een kader waarbinnen de welzijnsproblematiek in Holtenbroek in samenhang aangepakt kan worden. Tevens constateren wij dat de uitgevoerde projecten overwegend een experimenteel karakter hebben en ad hoc gefinancierd worden. Dit vormt een belemmering voor de continuïteit van de projecten. Verder constateren wij dat de verkokering in de relatie tussen stedelijk welzijn (zowel instellingen als de gemeentelijke sector Welzijn) en sociale vernieuwing niet is doorbroken.
- Ook stellen wij vast dat er sprake is van ad-hocfinanciering bij schoolprojecten: er is geen sprake van een structurele financiering, maar projectgelden moeten elk jaar weer bevochten worden. Dit komt naar onze overtuiging niet ten goede aan de continuïteit van de projecten.

Slotconclusie

Het negatieve imago was in 1989 een belangrijk aandachtspunt. Bewoners en professionals hebben aangegeven dat het imago van de wijk nog steeds slecht is.

Wij concluderen dat in Holtenbroek nog steeds grote problemen zijn op het gebied van leefbaarheid (veiligheid, welzijn, werkgelegenheid en wonen). Tevens stellen wij vast dat de bewoners van Holtenbroek waardering hebben voor een groot aantal uitgevoerde projecten. Daarbij gaat het met name om projecten op het gebied van welzijn en wonen.

Er bestaat bij de bewoners echter ook onvrede over een groot aantal projecten: het beleid op het gebied van wonen wordt als wisselvallig beoordeeld, projecten op het gebied van veiligheid worden als "ad hoc" getypeerd en de inhoud van het werkgelegenheidsbeleid is nauwelijks bekend bij de bewoners. De totaalindruk van 8 jaar leefbaarheidsbeleid in Holtenbroek geeft een beeld van een weinig samenhangend geheel: individuele projecten zijn succesvol, maar van een structurele, integrale aanpak van de problemen is geen sprake geweest. De gemeente is er blijkbaar niet in geslaagd om organisaties op een structurele basis te laten participeren in de probleemaanpak van Holtenbroek. De problemen in Holtenbroek zijn zodanig dat deze alleen effectief aangepakt kunnen worden als een samenhangend geheel van doelen en maatregelen wordt ingezet en de gemeente, instellingen en bewoners daadwerkelijk samenwerken aan de leefbaarheid in Holtenbroek.

BIJLAGE 1

PLAN VAN AANPAK
REKENKAMERONDERZOEK
LEEFBAARHEID HOLTENBROEK

Versie, zoals vastgesteld in Rekenkamer 1 juli 1997

1. VRAAGSTELLING

Door de raad is in de vergadering van mei 1997, op voorstel van de Rekenkamer, de volgende vraagstelling vastgesteld:

- Hoe wordt op dit moment de leefbaarheid (in de verschillende buurten) van de wijk Holtenbroek ervaren?
- Is er sprake van een verbetering van de leefbaarheid in de afgelopen acht jaar?
- Welke concrete maatregelen zijn er in de afgelopen jaren genomen om de leefbaarheid te verbeteren? Welke doelstellingen en probleemperceptie lagen daaraan ten grondslag? Welke inzet van gemeentelijke middelen hebben deze maatregelen gevergd?
- In welke mate is bij het nemen van maatregelen aangesloten bij de verwachtingen van bewoners en betrokken organisaties?
- Welke maatregelen hebben het meest aan de verbetering van de leefbaarheid bijgedragen? Welke maatregelen zijn nog nodig om aan de verwachtingen tegemoet te komen?
- Welke knelpunten hebben zich voorgedaan bij het nemen van maatregelen en welke lessen kunnen daaruit getrokken worden in verband met nog te nemen maatregelen (mede in het kader van de verdere vormgeving van het GroteStedenbeleid)?

2. AANPAK

De aanpak van het onderzoek is als volgt ingedeeld:

- Onderdeel 1. Inventarisatie en operationalisering.
- Onderdeel 2. Peiling van actuele problematiek.
- Onderdeel 3. Analyse en beoordeling.

Voor het invullen van deze onderdelen moeten de volgende activiteiten worden verricht.

Onderdeel 1. Inventarisatie en operationalisering

- Doelstellingen en percepties.
Het is de bedoeling om op basis van raadsvoorstellen en achterliggende stukken (nota's en plannen) over de periode mei 1989 (5x5-project) tot mei 1997 een overzicht op te stellen van de doelstellingen omtrent de verbetering van de leefbaarheid en van de achterliggende percepties. Dus: wat wilde men op verschillende momenten bereiken en vanuit welke perspectieven? Hierbij ook aandacht voor verschuivingen (van fysiek naar sociaal, van sectoraal naar integraal en van overheidszorg naar partnerschapsaanpak). Een stukkenlijst wordt opgesteld om het inventariseren te ondersteunen.
- Concrete maatregelen.
Hierbij gaat het om het opstellen van een overzicht van de concrete maatregelen die door de gemeente op basis van raadsbeslissingen genomen zijn. Het gaat hierbij dus om een overzicht van de verbeteringen in de fysieke omgeving, de verkeersmaatregelen, de (door de gemeente geïnitieerde) instelling van commissies of platforms, de aanstelling van wijkwachten en andere maatregelen. Bronnen van dit soort informatie zijn, naast de raadsvoorstellen zelf, de gemeentelijke werkplannen en begrotingen. Een evident probleem treedt op bij het inventariseren van maatregelen die slechts voor een deel of niet direct te koppelen zijn aan de verbetering van de leefbaarheid. Te denken valt bijvoorbeeld aan werkgelegenheidsmaatregelen. Hoe duidelijker de inventarisatie van doelstellingen en percepties is (zie hiervoor), hoe makkelijker de inventarisatie van maatregelen is. Goede afstemming is hier dus vereist.

- **Middeleninzet.**
In samenhang met het voorgaande moet (grofweg) worden vastgesteld welke middelen voor verbetering van de leefbaarheid zijn ingezet. Dus per set van maatregelen aangeven welke gemeentelijke middelen zijn ingezet, waaronder de uren van ambtelijke ondersteuning. Indien bekend is welke middelen andere partijen hebben ingezet, dan uitdrukkelijk vermelden.
- **Actoren en overlegsituaties.**
Van belang voor de evaluatie is een goed overzicht van de actoren die een rol spelen in het bevorderen van de leefbaarheid, toen en nu. Dit in samenhang met de verschuivende percepties rond leefbaarheid. Hier dus aangeven om welke partijen het gaat, in welke hoedanigheid zij optreden en in welke overlegsituaties zij verkeren. Daarbij aangeven op welke momenten zij tot het speelveld zijn toegetreden of daaruit zijn verdwenen en hoe lang overlegsituaties al bestaan. Te denken valt aan gemeentelijke actoren, maatschappelijke organisaties (vrijwilligers en professionals), politie en justitie, bedrijven en scholen.
- **Objectieve gegevens.**
De evaluatie moet worden uitgevoerd tegen de achtergrond van kennis omtrent de aard en samenstelling van de bewoners, de bebouwing, de infrastructuur, de voorzieningen, de misdrijven en problemen, etc. Kortom, een set van harde gegevens, die straks als relevante bijlage ter referentie kan worden toegevoegd. Een belangrijke bron is de politiemonitor (of de managementrapportage). Een andere bron is de sociale kaart van de GGD.

De onderzoeksactiviteiten kunnen als volgt worden uitgevoerd.

INVENTARISEREN VAN:	UIT TE VOEREN DOOR:
Doelstellingen en percepties	Leden van de Rekenkamer
Concrete maatregelen	Gemeentelijke sectoren
Middeleninzet	Gemeentelijke sectoren
Actoren en overlegsituaties	Gemeentelijke sectoren
Objectieve gegevens	Gemeentelijke sectoren

Het is de bedoeling om bij de inventarisatie van doelstellingen, percepties, concrete maatregelen, actoren, overlegsituaties en objectieve gegevens zoveel mogelijk het volgende thematische onderscheid (overgenomen van de GSB-indeling) te hanteren:

- Wonen.
- Werk.
- Veiligheid.
- Welzijn.
- Gezondheid.

Dit enerzijds om het zoeken te vergemakkelijken (de thema's hebben immers betrekking op beleidsmatige invalshoeken) en anderzijds om het analyseren van de verkregen gegevens te ondersteunen.

Idealiter resulteert het inventarisatieonderdeel in de vulling van de volgende matrix.

	Doelen	Maatregelen	Middelen	Actoren	Gegevens
Wonen					
Werken					
Veiligheid					
Welzijn					
Gezondheid					

Onderdeel 2. Peiling van actuele problematiek

Bij deze activiteit gaat het erom om, los van het beleid en de genomen maatregelen, inzicht te krijgen in de omvang en diepgang van de actuele problematiek. In de evaluatie vormt de actuele problematiek immers de belangrijkste toetssteen. Dus geen voortgaand, vruchteloos onderzoek naar de mogelijke relatie tussen maatregelen en opgetreden effecten, maar een helder beeld van de actuele situatie en een overzicht van de knelpunten en belemmeringen die de betrokkenen ervaren bij het nemen van stappen om verdere verbetering aan te brengen. Hier wel veel aandacht geven aan mogelijke (onbedoelde) neveneffecten van het gemeentelijk beleid. Dit omdat van de reconstructie daarvan veel leereffect te verwachten is.

Als bronnen van relevante informatie zijn te onderscheiden:

- Omnibusonderzoek 1997.
- Opvattingen van professionals.
- Opvattingen van bewoners(organisaties)

De resultaten van het Omnibusonderzoek zijn thans in rechte tellingen beschikbaar. Binnen afzienbare termijn zal ook een rapportage met analyse beschikbaar komen. Voor het vergaren van de opvattingen van professionals en bewoners(organisaties) is het de bedoeling om een aantal (twee) bijeenkomsten te organiseren. In die bijeenkomsten dient een aantal genodigden vrijelijk te kunnen spreken over de actuele problematiek. Voor de genodigden moet duidelijk zijn dat de Rekenkamer geen nieuw beleid wil maken, maar gerealiseerd beleid wil evalueren; leereffecten voor de toekomst zijn daarbij wel belangrijk. De uitnodigingen voor die bijeenkomsten dienen van de Rekenkamer uit te gaan, onder waarborgen van vertrouwelijkheid. Dit opdat instellingen en personen zonder last en ruggespraak en zonder gevoelens van gemeentelijke afhankelijkheid kunnen reageren. De Rekenkamer moet zich presenteren als een "boven de partijen staand" onafhankelijk orgaan. Voor de bijeenkomsten zelf kan een "metaplan"aanpak gekozen worden.

Onderdeel 3. Analyse en beoordeling

Op basis van de inventarisatie en de peiling dient de Rekenkamer zelf te komen tot een analyse en beoordeling van verkregen inzichten. Dit zal in het overleg van de Rekenkamer plaatsvinden. Het kader voor de beoordeling wordt in eerste instantie gevormd door de criteria voor het selecteren van onderwerpen zoals de Rekenkamer die zelf heeft geformuleerd. Hierbij is het criterium "effectiviteit" doorslaggevend. Zoals gezegd, zijn de aard en omvang van de actuele problematiek daarbij een toetssteen.

3. PLANNING

De planning voor het onderzoek is als volgt:

EVALUATIEONDERDELEN:	TE VERRICHTEN IN DE MAANDEN:
Inventarisatie/operationalisering	Juli - september 1997
Peiling van opvattingen	Oktober - medio november 1997
Beoordeling en analyse	Medio november - december 1997
Rapportering	Januari 1998

4. COMMUNICATIE

De voorzitter van de Rekenkamer treedt op als aanspreekpunt voor de uitvoering van het onderzoek in de richting van de gemeentelijke organisatie, het gemeentebestuur en externe partijen. De gemeentelijke sectoren die bij het onderzoek worden ingeschakeld, rapporteren aan de voorzitter. Aangezien afzonderlijke leden van de Rekenkamer deelnemen aan onderzoeksactiviteiten, kan het voorkomen dat zij, ter verduidelijking, vragen willen stellen aan ambtenaren of vertegenwoordigers van externe organisaties. Deze vragen worden ingebracht in de vergadering, waar de verdere procedure wordt afgesproken. In samenspraak met de afdeling Communicatie zal een communicatieplan worden opgesteld.

BIJLAGE 2

OVERZICHT VAN
GEÏNVENTARISEERDE BELEIDSDOELSTELLINGEN
EN MAATREGELEN OP HET GEBIED VAN
LEEFBAARHEID IN
DE WIJK HOLTENBROEK

De inventarisatie is ingedeeld naar vijf thema's:

- wonen
- welzijn
- veiligheid
- gezondheid
- werkgelegenheid.

Per thema zijn de geïnventariseerde beleidsdoelstellingen en maatregelen vermeld. Diverse maatregelen zijn op meerdere thema's gericht en zijn dan bij die betrokken thema's opgenomen.

Vanwege deze onderlinge relaties zijn bij de maatregelen via afkortingen de betrokken thema's aangegeven (wo = wonen, wz = welzijn, wzo = welzijn/onderwijs, v = veiligheid, g = gezondheid, wk = werken).

Op blz. 19 en 20 is een overzicht opgenomen van de geraadpleegde raads- c.q. B. en W.-voorstellen en overige stukken.

WONEN

Doelstellingen

1. Evenwichtige en pluriforme wijkopbouw, en daarnaast vergroting draagvlak voor voorzieningen door differentiatie in de bestaande woningvoorraad, via vergroting en/of wijziging van de woningvoorraad.
2. Koppelen woningbouwdoelstelling aan sociale vernieuwing (oplossen concrete knelpunten in woonomgeving).
3. Meer functies in wijk naast wonen = werkgelegenheid.
4. Verbeteren kwaliteit en imago door groen en water.
5. Verbetering woningvoorraad in verband met welbevinden huidige bewoners (voorbeeld: isolatie, inbraakbeveiliging, liften).

Maatregelen

Raadsvoorstel nieuwe structuurschets (december 1992).

• Formeren van buurtwerkgroepen teneinde suggesties en voorstellen tot verbetering te kunnen geven	wz/wo/v
• Proefproject Hekwerk (12 banenpoolers met begeleider die allerlei kleine buitenklussen oppakken)	wz/wo/v/wk
• Openen van "Het Wijkloket" (per feb. 1993 als proef voor twee jaar): info over gemeentelijke voorzieningen en plannen, melden van klachten en dergelijke, burgerlijke stand (P.S.: bij evaluatie wijkloket in mei 1996 is wijkloket gecontinueerd tot 1 januari 1998)	wz/wo/v
• Maandelijks spreekuur wijkwethouder in "Het Wijkloket"	wz/wo/v/wk
• Verbeteren woonomgeving Holtenbroek 3: werkgroep van wijkbewoners + gemeente + corporaties gestart	wo/wz/v
• Stimuleren en coördineren van collectieve aanpak van particuliere woningverbetering (door Bureau Woonplan)	wo
• Renovatie van aantal woningcomplexen van corporaties • (aanpassen aan wensen, oplossen vochtproblemen, betere geluidsisolatie, verbetering trappenhuizen/liften/entrees/ galerijen, diefstalpreventiemaatregelen)	wo/v
• Gebied 2 (Händellaan/Obrechtstraat/Mozartlaan): – nieuwbouw van 48 woningen in 3 lagen met parkeren in de onderbouw (urban villa's) langs Mozartlaan	wo

<ul style="list-style-type: none"> • Gebied 3 Beethovenl/Porporastr/Wanningstr/Handellaan): <ul style="list-style-type: none"> – nieuwbouw van circa 100 woningen in 3/4 lagen 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied 6 (gebied rondom schippersinternaat): <ul style="list-style-type: none"> – nieuwbouw van 92 woningen in 4 - 6 lagen, met parkeren in onderbouw – nieuwbouw 15 vrijstaande woningen (p.s.: nog niet gestart) 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied 8 (ten noorden van Palestrinalaan tussen de 3 flats): <ul style="list-style-type: none"> – nieuwbouw van 56 woningen in 4 lagen (P.S.: nog niet gestart) 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied 10 (Urksteeg/Palestrinalaan/school/volkstuinen): <ul style="list-style-type: none"> – nieuwbouw van 65 eengezinswoningen aan Palestrinalaan (P.S.: uitwerking via raadsvoorstel tulo's; bouw al gereed) 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied 11 (noordoostelijk deel Holtenbroek): <ul style="list-style-type: none"> – nieuwbouw van 100 eengezinswoningen op hoek Palestrinalaan/Lassuslaan (P.S.: uitwerking via raadsvoorstel tulo's; bouw al gereed) 	wo
Herinrichtingsplan Woonomgeving Holtenbroek III. (juni 1993).	
<ul style="list-style-type: none"> • Aangeven van plekken voor plaatsen vuilcontainers 	wo/wz
<ul style="list-style-type: none"> • Verlichting van achterpaden 	wo/v
Kredietaanvraag Holtenbroek (juni 1993).	
<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding planvorming Holtenbroek 	wo/wz
Tussenlocaties (feb. 1994).	
<ul style="list-style-type: none"> • Bouw van 76 woningen in de sociale huur/sociale koopsfeer aan de Palestrinalaan op de locatie van de voormalige sportterreinen en groenvoorzieningen, (die zijn verplaatst) 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Bouw van 108 woningen in de sociale huur/sociale koopsfeer en premiekoopsfeer aan de Middelweg op de locatie van de vm. jeugd- tuinen (die zijn verplaatst) 	wo
<ul style="list-style-type: none"> • Bouw van 28 woningen in de sociale koopsfeer aan de Händellaan, hoek Beethovenlaan, tegenover het wijkcentrum op het terrein van een voormalige schoolgebouw 	wo

Herinrichting woonomgeving Holtenbroek I (juni 1994)	
<ul style="list-style-type: none"> Herinrichting binnenterreinen onder andere door opener maken van toegangen, aanbrenge n verlichting, herzien van erfafscheidingen 	wo/v
Proef toezichthouders Holtenbroek I (januari 1995)	
<ul style="list-style-type: none"> Voor een periode van twee jaar 12 toezichthouders aanstellen die een signalerende, toezichthoudende en uitvoerende rol krijgen toebedeeld onder coördinatie van de gemeente met als doel contacten onderling tussen bewoners te verbeteren en verantwoordelijkheden te laten nemen. 	wo/wk/v/wz
(P.S.: bij sector Stadsbeheer wordt er momenteel ambtelijk aan een evaluatie gewerkt.)	

Evaluatie wijkloket/coördinatie sociale vernieuwing

<ul style="list-style-type: none"> Continueren wijkloket tot 01-01-98 	wo/wz/v
Leefbaarheidsplannen GSB (juni 1996)	
<ul style="list-style-type: none"> Handhaven Hekwerkploeg ten behoeve van diverse werkzaamheden en klussen in de woonomgeving 	wz/wo
Regulering kamerverhuur (sept. 1996)	
<ul style="list-style-type: none"> Het aan een vergunning binden van exploitatie van kamerverhuurpanden, teneinde de uitbreiding van het aantal kamergewijs verhuurde panden tegen te gaan en de kwaliteit van bestaande kamerverhuurpanden te verbeteren 	wo

WELZIJN

Doelstellingen

(Iedereen/algemeen)

1. Verbeteren contacten tussen bewoners.
2. Verbeteren winkelvoorzieningen.
3. Drempelverlaging om de toegankelijkheid van gemeentelijke voorzieningen te bevorderen (door middel van wijkloket).
4. Versterken van de centrale functie en situering van het wijkcentrum.
5. Terugdringen sociaal isolement.
6. Integrale en sluitende aanpak van meervoudige problematische huishoudens.
7. Verbeteren beeldvorming van de wijk.
8. Voorkomen en terugdringen van overlast.

(Kinderen/onderwijs):

9. Stimulering ontwikkeling kinderen kansarme gezinnen en allochtone kinderen (opstap, piramideproject).
10. Versterken van zelfvertrouwen van opvoeders en verbreden van hun opvoedkundige mogelijkheden.
11. Stimuleren en ondersteunen van ontwikkelingskansen van kinderen in voor-schoolse en de basisschoolperiode.
12. Verminderen van achterstand bij kinderen bij instroom in de basisschool.
13. Vroegtijdig signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden.
14. Verbeteren aansluiting leefwereld thuis en school voor kinderen van 4 tot 12 jaar.
15. Betere begeleiding van leerlingen in achterstandsituaties.

(Jongeren):

16. Vergroten en differentiëren van aanbod van activiteiten voor jongeren.
17. Stimulering sportdeelname jongeren.

(Ouderen):

18. Doorbreken van sociaal isolement van ouderen.
19. Stimulering sportdeelname ouderen.

(Allochtonen):

20. Verbeteren kansen allochtonen in voortgezet onderwijs.
21. Allochtone jongeren en ouderen kennis laten maken met sport/vrije-tijdsbesteding.

22. Versterken onderwijs/ontwikkelingskansen allochtone kinderen.
23. Terugdringen sociaal isolement allochtone vrouwen (bezoekvrouwen).
24. Inburgeren van allochtone vrouwen in de Zwolse samenleving.

(Jonge moeders:)

1. Voorkomen gezondheids- en opvoedingsproblemen jonge moeders (sociaal isolement)

Maatregelen

Raadsvoorstel nieuwe structuurschets (december 1992).

• Aanstellen coördinator sociale vernieuwing (maart 1991) (P.S.: per 1 maart 1997 gestopt)	wz
• Formeren van buurtwerkgroepen teneinde suggesties en voorstellen tot verbetering te kunnen geven	wz/wo/v
• Proefproject Hekwerk (12 banenpoolers met begeleider die allerlei kleine buitenklussen oppakken)	wz/wo/v/wk
• Openen van "Het Wijkloket" (per feb. 93 als proef voor twee jaar): info over gemeentelijke voorzieningen en plannen, melden van klachten en dergelijke, burgerlijke stand	wz/wo/v
(P.S.: bij evaluatie wijkloket in mei 96 is wijkloket gecontinueerd tot 1 januari 1998)	
• Maandelijks spreekuur wijkwethouder in "Het Wijkloket"	wz/wo/v/wk
• Aanwijzing Holtenbroek als proefgebied voor aanpak hondenpoe-poverlast	wz
• Verbeteren woonomgeving Holtenbroek 3: werkgroep van wijkbewo-ners + gemeente + corporaties gestart	wo/wz/v
• Gebied 3 (Beethoven/Porporastr./Wanningstr./Händellaan): – nieuwbouw van circa 500 m ² culturele doeleinden – nieuwbouw van circa 4.900 m ² winkeldoeleinden	wz
• Gebied 4 (Beethoven/Palestrinal/Telemanstr./Porporastr.): – herinrichting groengebied met loop- en fietsroute vanuit win-kelcentrum naar het noorden van Holtenbroek – versterking bereikbaarheid vanuit wijkdelen door aanleggen dwarsverbindingen	wz
• Gebied 8 (ten noorden van Palestrinalaan tussen de 3 flats): – herinrichting openbaar groen (P.S.: nog niet gestart)	wz
• Gebied 12/13/14 (horizontaal assenkruis): – nieuwbouw van paviljoen (aan Middelweg)	wz

– duidelijker inrichting groengebied langs Bachlaan	
• Middelweg in relatie met het water	
– herinrichting groengebied langs Bachlaan richting Zwarte water	
(P.S.: westelijk assenkruis al klaar; oostelijk deel nog niet gestart)	
• Woonomgevingsplannen:	wz
– Holtenbroek 1	
– Holtenbroek 2	
– Holtenbroek 3	
– Holtenbroek 4	

Voor delen 1 en 3 zijn er gedetailleerde kredietaanvragen geweest (juni 1993 en juni 1994).	
Delen 2 en 4 nog te starten qua ontwikkeling, dus ook nog geen kredietaanvragen geweest.	
Herinrichtingsplan Woonomgeving Holtenbroek III. (juni 1993).	
• Aangeven van plekken voor plaatsen vuilcontainers	wo/wz
• Plaatsen van speeltoestellen voor 8 - 13 jarigen	wz
• Herinrichting van straten met bestaand materiaal	wz
• Herbepanting in groenstroken	wz
Kredietaanvraag Holtenbroek. (juni 1993).	
• Voorbereiding planvorming Holtenbroek	wo/wz
• Verplaatsing jeugdtuinen Middelweg (ten behoeve van woningbouw: raadsvoorstel tulo's)	wz
• Verplaatsing speelterrein Paestrialaan (ten behoeve van woningbouw: raadsvoorstel tulo's)	wz
Herinrichting woonomgeving Holtenbroek I (juni 1994).	
• Nieuwe vuilcontainers	wz
• Toevoegen speeltoestellen	wz

Proef toezichthouders Holtenbroek I (januari 1995).	
<ul style="list-style-type: none"> Voor een periode van twee jaar 12 toezichthouders aanstellen die een signalerende, toezichhoudende en uitvoerende rol krijgen toebedeeld onder coördinatie van de gemeente met als doel contacten onderling tussen bewoners te verbeteren en verantwoordelijkheden te laten nemen (P.S.: bij sector Stadsbeheer wordt er momenteel ambtelijk aan een evaluatie gewerkt). 	wo/wk/v/wz
Herinrichting Groene As - Holtenbroek (maart 1995).	
<ul style="list-style-type: none"> Aanpassing van de ruimtelijke hoofdstructuur door de centrale as naast een verbindende tevens een verblijfsfunctie te geven 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Aanleggen voorzieningen: voetbalveld, basketbalterrein, school-sportterrein, jeu-de-boulesbanen, speeltuin en plaatsing van diverse verspreid staande speeltoestellen 	wz
Herinrichting noordelijke groene as Holtenbroek (maart 97) (Maatregelen nog niet afgerond).	
<ul style="list-style-type: none"> Gebied toegankelijker maken (verwijdering van heesters en boschages) 	wz/v
<ul style="list-style-type: none"> Gebied opener maken met meer doorzichten 	wz/v
<ul style="list-style-type: none"> De bereikbaarheid te voet en per fiets vanuit de aanliggende woonbuurten verbeteren 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Gebruiksmogelijkheden opnemen, die vanuit de buurten worden gewenst. 	wz/v
Project bezoekvrouwen. (juni 1993).	
<ul style="list-style-type: none"> Inventarisatie wensen/behoefte onder allochtone vrouwen door middel van uitvoeren (132) huisbezoeken 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Verwijzing + ondersteunen allochtone vrouwen naar organisaties 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Advisering Turks vrouwencomité 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Mondigheidstraining Antilliaanse en Marokkaanse vrouwen 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Opstellen eindrapport met aanbevelingen in juni 1994 	wz/g
Projecten ten behoeve van allochtone vrouwen (maart 1997).	
<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar vorm en haalbaarheid van een internationaal vrouwen centrum 	wz

• Organiseren van ontmoetingsactiviteiten	wz, g
• Organiseren van activiteiten ten behoeve van het stimuleren van gebruik Nederlandse taal	wz
Evaluatie wijkloket/coördinatie sociale vernieuwing.	
• Continueren wijkloket tot 01-01-98	wo/wz/v
• Voor 1 januari 1998 advies opstellen over relatie wijkcentrum/wijkloket (P.S.: nog niet gereed)	wz
• Takenpakket coördinatrice sociale vernieuwing opnieuw bekijken (P.S.: coördinatrice s.v. is per maart 97 vertrokken. Functie is min of meer overgenomen door wijkcoördinator)	wz
• Sociale vernieuwing uitwerken naar een meer integrale vraaggerichte aanpak (minder projecten met meer kansen, verbeteren samenhang projecten)	wz
Subsidiecontract Stichting Stad en Welzijn	
• Verkennen van mogelijkheden voor alternatieve huisvesting sleutelwerkplaats	wz
• Realiseren van 2 opstapgroepen	wzo
• Voortzetting en uitbreiding project bezoekvrouwen	wz/g
• Organisatie van cursussen ten behoeve van vergroten deskundigheid van het kader van de wijkorganisatie	wz
• Organiseren en uitvoeren van instuiven van kindercircus Pavarini	wz
• Coördinatie van het buurtnetwerk jeugdhulpverlening, een overlegstructuur gericht op signalering/verwijzing en lichte hulpverlening ten behoeve van kinderen van 4 tot 12 jaar	wz
• Uitvoering van 2 huiswerkklassen	wzo
• Bijdrage leveren aan verbeteren van de afstemming tussen voorzieningen	wz
• Beheer en exploitatie van sleutelwerkplaats	wz
• Organisatieproject "jonge moeders"	wz
• Deelname in werkgroep "nazorg ex-bewoners van opvangtehuizen"	wz/g
• Verkenning van project "multicultureel kinder-/jongerenwerk"	wz
• Verkenning van een werk- en scholingsproject voor allochtone vrouwen	wz, wzo
Piramide-programma (april 1996).	

<ul style="list-style-type: none"> Project ten behoeve van ontwikkelingsstimulering voor kinderen uit achterstands wijken gekoppeld aan het realiseren van een nauwe samenwerking tussen peuterspeelzalen en basisscholen (loopt t/m juni 1999, gestart jan. 96) 	wzo
Schoolloopbaanbegeleiding/Keuzebegeleiding Allochtonen in het Voortgezet Onderwijs (SAVO/KAVO).	
<ul style="list-style-type: none"> Het begeleiden van de schoolloopbaan van allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs, met als doel het daadwerkelijk voltooien van het gekozen traject met het behalen van een diploma. Centraal hierbij staat het gebruik van het SAVO-schoolloopbaancontract, waarin de school, de ouders en de leerlingen een aantal inspanningsverplichtingen vastleggen om het afgesproken traject te realiseren 	wzo
Project Opstap.	
<ul style="list-style-type: none"> (Buurt)moeders trainen 	wzo
<ul style="list-style-type: none"> Moeders van allochtone kinderen stimuleren hun kleuters door middel van programmatische instructies bij taalontwikkeling, ontwikkeling onderscheidingsvermogen en probleemoplossend vermogen 	wzo
Leefbaarheidsplannen GSB (juni 1996)	
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen van wijknetwerk ten behoeve van integrale en sluitende aanpak van huishoudens waar sprake is van meervoudige problematiek 	wz/g
<ul style="list-style-type: none"> Zorg dragen voor afgestemde, snelle en adequate aanpak van overlast 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Aanpak wijkcentrum: renoveren, meer uitstraling laten geven, ruimte bieden aan verschillende groepen wijkbewoners 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Voorkomen van overlast van jongeren door ontwikkelen en uitvoeren van buurtsportproject voor jongeren van 10 jaar 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Via zakgeldproject jongeren medeverantwoordelijk maken voor leefbaarheid in de wijk 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Realiseren van internationaal vrouwencentrum als ontmoetingsplaats voor allochtone vrouwen 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Doorbreken van sociaal isolement ouderen via project Radarwerk met specifiek onderdeel voor allochtone ouderen 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Speelvoorziening/speeltuin voor kinderen 	wz
<ul style="list-style-type: none"> Bevorderen deelname ouderen aan sportactiviteiten 	wz/g
<ul style="list-style-type: none"> Bevorderen deelname jongeren aan sportactiviteiten 	wz

• Inburgering van allochtone vrouwen in Zwolse samenleving door ontwikkeling van vrijwilligersorganisatie van allochtone vrouwen en het zoeken van taal oefenplaatsen	wz
• Gerichte opvoedingsondersteuning voor kinderen van 0 - 4 jaar en hun ouders/verzorgers	wz
• Intensiveren peuterspeelzaalwerk, gericht op vroegtijdig signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden door opzetten piramideproject (P.S.: los raadsvoorstel april 1996)	wzo
• Verbetering van aansluiting leefwereld thuis en school voor kinderen van 4 tot 12 jaar via het organiseren van buitenschoolse activiteiten	wz
• Betere begeleiding van leerlingen in achterstandssituaties door het aanstellen van 2 onderwijsassistenten per basisschool	wzo
• Handhaven Hekwerkploeg ten behoeve van diverse werkzaamheden en klussen in de woonomgeving	wz/wo

VEILIGHEID

Doelstellingen:

1. Verhogen van de sociale veiligheid.
2. Functieverrijking van de wijk.
3. Verhogen van de fysieke veiligheid.
4. Verbeteren fysieke omstandigheden (groen, verlichting).
5. Toegankelijker maken van de wijk/gebied.
6. Organiseren van projecten voor specifieke doelgroepen (slachtofferhulp, drugsgebruikers).
7. Verminderen van drugsoverlast.
8. Overlast voor winkelend publiek + winkeliers verminderen.
9. Verminderen van criminaliteit.
10. Verbeteren van onderwijskansen.
11. Verhogen verkeersveiligheid.
12. Plegen van technopreventieve maatregelen aan woningen.
13. Aanstellen van toezichthouders.
14. Inzet van politie.
15. Uitbreiden capaciteit vrijwillige brandweer.

Maatregelen:

Raadsvoorstel nieuwe Structuurschets (december 1992).	
• Formeren van buurtwerkgroepen teneinde suggesties en voorstellen tot verbetering te kunnen geven	wz/wo/v
• Proefproject Hekwerk (12 banenpoolers met begeleider die allerlei kleine buitenklussen oppakken)	wz/wo/v/wk
• Openen van "Het Wijkloket" (per feb. 93 als proef voor twee jaar): info over gemeentelijke voorzieningen en plannen, melden van klachten en dergelijke, burgerlijke stand	wz/wo/v
(P.S.: bij evaluatie wijkloket in mei 96 is wijkloket gecontinueerd tot 1 januari 1998)	
• Maandelijks spreekuur wijkwethouder in "Het Wijkloket"	wz/wo/v/wk
• Verbeteren woonomgeving Holtenbroek 3: werkgroep van wijkbewoners + gemeente + corporaties gestart	wo/wz/v
• Renovatie van aantal woningcomplexen van corporaties (aanpassen aan wensen, oplossen vochtproblemen, betere geluidsisolatie, verbetering trappenhuizen/liften/entrees/galerijen, diefstalpreventiemaatregelen)	wo/v

<ul style="list-style-type: none"> • Plannen maken voor verbetering woonomgeving in heel H. in overleg met wijk en corporaties. Uitgangspunt is invoering van 30-km-gebied in heel Holtenbroek, met uitzondering van wijkontsluitingswegen 	v
Herinrichtingsplan Woonomgeving Holtenbroek III. (juni 1993)	
<ul style="list-style-type: none"> • Invoering 30-km-gebieden 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Treffen van snelheidsremmende voorzieningen in busroutes 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Herinrichten van pleinen 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Aangeven van parkeerplaatsen 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding van verlichting 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Verlichting van achterpaden 	wo/v
Kredietaanvraag Holtenbroek. (juni 1993)	
<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg plateau in de Bachlaan 	v
Herinrichting woonomgeving Holtenbroek I (juni 1994)	
<ul style="list-style-type: none"> • Invoering 30-km gebieden 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Snelheidsremmende maatregelen 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Herziening verkeersstructuur in verband met busverbinding Stadshagen 	v
<ul style="list-style-type: none"> • Herinrichting binnenterreinen onder andere door opener maken van toegangen, aanbrengen verlichting, herzien van erfafscheidingen 	wo/v
Proef toezichthouders Holtenbroek I (januari 1995)	
<ul style="list-style-type: none"> • Voor een periode van twee jaar 12 toezichthouders aanstellen die een signalerende, toezichhoudende en uitvoerende rol krijgen toebedeeld onder coördinatie van de gemeente met als doel contacten onderling tussen bewoners te verbeteren en verantwoordelijkheden te laten nemen. (P.S.: bij sector Stadsbeheer wordt er momenteel ambtelijk aan een evaluatie gewerkt) 	wo/wk/v/wz
Herinrichting Groene As - Holtenbroek (maart 1995)	
<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassing van de verlichting langs de as 	v
Herinrichting noordelijke groene as Holtenbroek (maart 1997)	
(Maatregelen nog niet afgerond)	
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied toegankelijker maken (verwijdering van heesters en bosschages) 	wz/v
<ul style="list-style-type: none"> • Gebied opener maken met meer doorzichten 	wz/v
<ul style="list-style-type: none"> • Gebruiksmogelijkheden opnemen, die vanuit de buurten worden gewenst 	wz/v

Diverse raadsvoorstellen/nota's op "drugsgebied"	
Fase 1: 1994-1995:	
• Gerichte surveillance door politie: voorkomen van samenscholingen, handel en dergelijke	v
• Vestiging politiepost (eerst in woning, in 1996 in speciale unit; P.S.: begin 1997 wegens personeelstekort gestopt)	v
• Nadere analyse van problematiek en beleving door bewoners	v
• Nader onderzoek straatdealers en huisdealers	v
• communicatie/voorlichting: posters, berichtgeving in media	v
• Nauwere samenwerking/netwerkvorming door actoren	v
Fase 2: 1996 - 1997:	
Algemeen:	
• voortzetting van de aandacht vanuit de politie, maar daarnaast versterking van de doelgroepgerichte benadering van overlast veroorzakers in de aanpak "Overlastpleiners".	
Concrete maatregelen:	
• In kaart brengen van overlastveroorzakers	v
• Contact leggen met overlastveroorzakers	v/g
• Onderlinge afstemming van maatregelen tussen actoren	v
• Toeleiding van doelgroep naar voorzieningen (Dienstencentrum van CAD, andere projecten onder andere young united buurtsport project)	v/g
• Gerichte politieinzet/toezicht	v
• Voorlichting/informatieverstrekking met betrekking tot doelgroep en problematiek aan "werkers" in de wijk (winkeliers, artsen, enz.)	v/g
Mede naar aanleiding van de ervaringen uit deze aanpakken worden nieuwe initiatieven opgepakt. In juni 1997 heeft B. en W. besloten tot een aanpak voor de Antilliaanse en Marokkaanse jongeren (valt buiten evaluatie)	
Evaluatie wijkloket/coördinatie sociale vernieuwing	
• Continueren wijkloket tot 01-01-98	wo/wz/v
Subsidiecontract Stichting Stad en Welzijn	
• Coördinatie van en deelname aan werkgroep "(drugs)overlast pleinen Holtenbroek"	v

Leefbaarheidsplannen GSB (juni 1996)	
• Aanpak overlast winkelpoelen door inzet ambulant jongerenwerk	v
• Opzetten van integrale aanpak van problematische harddruggebruik door middel van betere opvang en aansluiting op behandeling van drugsverslaafden	v/g
• Vergroten van aantal deelnemers aan de vrijwillige brandweer	v
• Het in 1996 realiseren van een uitbreiding van het aantal stadswachten via de Melkert-1-regeling	v
• Het na 1996 realiseren van toezichthoudende functies ten behoeve van toezicht op bedrijven-, parkeer- en schoolterreinen	v
• Zoveel mogelijk preventieadviezen geven en maatregelen nemen door instellen preventieteam en werken met Keurmerk Veilig Wonen	v
• Bevorderen van slachtofferhulp en slachtofferzorg	v

GEZONDHEID

Doelstellingen:

1. Integreeren volksgezondheid met veiligheid en welzijn.
2. Verplaatsen/concentreren verslaafdenzorg.

Maatregelen:

Project bezoekvrouwen (juni 1993)	
• Organisatie gewenste gezondheids cursus	g
• Opstellen eindrapport met aanbevelingen in juni 1994	wz/g
Leefbaarheidsplannen GSB (juni 1996)	
• Ontwikkelen van wijknetwerk ten behoeve van integrale en sluitende aanpak van huishoudens waar sprake is van meervoudige problematiek	wz/g
• Bevorderen deelname ouderen aan sportactiviteiten	wz/g
• Opzetten van integrale aanpak van problematische harddruggebruik door middel van betere opvang en aansluiting op behandeling van drugsverslaafden	v/g
Diverse raadsvoorstellen/nota's op "drugsgebied"	
Fase 2: 1996 - 1997	
Algemeen:	
• Voortzetting van de aandacht vanuit de politie, maar daarnaast versterking van de doelgroepgerichte benadering van overlastveroorzakers in de aanpak "Overlastpleiners".	
Concrete maatregelen:	
• Contact leggen met overlastveroorzakers	v/g
• Toeleiding van doelgroep naar voorzieningen (Dienstencentrum van CAD, andere projecten onder andere Young United Buurtsport project)	v/g
• Voorlichting/informatieverstrekking met betrekking tot doelgroep en problematiek aan "werkers" in de wijk (winkeliers, artsen, enz.)	v/g

Projecten ten behoeve van allochtone vrouwen (maart 1997)	
• Organiseren van ontmoetingsactiviteiten	wz, g
• Voortzetting en uitbreiding project bezoekvrouwen	wz/g
• Deelname in werkgroep "nazorg ex-bewoners van opvangtehuizen"	wz/g

WERKGELEGENHEID

Doelstellingen:

1. Terugdringen (jeugd)werkloosheid.
2. Vergroten werkgelegenheid algemeen.
3. Categorale benadering werkloosheid is noodzaak.
4. Toeleiding naar voorzieningen en arbeidsmarkt.
5. Bestrijden langdurige werkloosheid.
6. Opzetten van concrete werkgelegenheidsprojecten.
7. Verminderen langdurige werkloosheid in tien jaar tot 12,9%.
8. Begeleiding van werklozen naar additioneel werk en tijdsbesteding.
9. Afspraken met bedrijfsleven over inzet werklozen uit Holtenbroek in Stads-hagen.
10. Verbeteren kansen allochtone meisjes/vrouwen.
11. Gerichtte programma's voor verbeteren werkgelegenheid.
12. Herzien bestemmingsplan met oog op werkgelegenheid.
13. Realiseren commerciële functies.
14. Realiseren kleinschalige werkgelegenheid.
15. Activeren werkgevers voor opnemen langdurig werklozen.

Maatregelen:

Raadsvoorstel nieuwe structuurschets (december 1992).	
<ul style="list-style-type: none">• Proefproject Hekwerk (12 banenpoolers met begeleider die allerlei kleine buitenklussen oppakken)	wz/wo/v/wk
<ul style="list-style-type: none">• Maandelijks spreekuur wijkwethouder in "Het Wijkloket"	wz/wo/v/wk
Proef toezichthouders Holtenbroek I (januari 1995)	
<ul style="list-style-type: none">• Voor een periode van twee jaar 12 toezichthouders aanstellen die een signalerende, toezichthoudende en uitvoerende rol krijgen toebedeeld onder coördinatie van de gemeente met als doel contacten onderling tussen bewoners te verbeteren en verantwoordelijkheden te laten nemen. (P.S.: bij sector Stadsbeheer wordt er momenteel ambtelijk aan een evaluatie gewerkt)	wo/wk/v/wz

Leefbaarheidsplannen GSB (juni 1996)	
• Activeren van langdurig werklozen door het toeleiden naar (additioneel) werk dan wel zinvolle dagbesteding	wk
• Komen tot afspraken met werkgevers om langdurig werklozen toe te leiden naar (additioneel) werk	wk
• Verbeteren kansen op de arbeidsmarkt van allochtone meisjes en vrouwen	wk

RAADS-/B. EN W.-VOORSTELLEN + NOTA'S TEN BEHOEVE VAN ONDERZOEK HOLTENBROEK

(In chronologische volgorde.)

- Juni 89: Eindrapport 1e fase.
Analyse sterke/zwakke punten.
- Mrt. 91: Rapportage 2e fase = structuurschets.
Integraal pakket van maatregelen.
- Sept. 92: Raadsvoorstel Projectplan Keuzebegeleiding Allochtonen in het Voortgezet Onderwijs (niet typisch H.).
- Dec. 92: Raadsvoorstel Structuurschets H.
- Juni 93: Raadsvoorstel Herinrichtingsplan woonomgeving H.3.
- Juni 93: Raadsvoorstel diverse kredietaanvragen.
- Juni 93: B. en W.-voorstel Project bezoekvrouwen feb 94: raadsvoorstel diverse Tussenlocaties apr 94: rapport Aanpak H./voorbeeldplan VROM.
- Juni 94: Raadsvoorstel Herinrichting woonomgeving H.1.
- Juli 94: Raadsvoorstel Vervolgproject Opstap 1994 - 1996.
- Dec. 94: Raadsvoorstel Nota integraal veiligheidsbeleid (niet typisch H.).
- Dec. 94: Nota Volkshuisvesting (met name passages over pluriforme wijkopbouw; niet alleen toegespitst op H., maar de situatie in H. is wel een belangrijke aanleiding geweest voor deze beleidsdoelstelling).
- Jan. 95: Raadsvoorstel Proef toezichthouders H.1.
- Jan. 95: Raadsvoorstel Evaluatie wijkloket/sociale vernieuwing.
- Jan. 95: Raadsvoorstel subsidie coördinatiekosten vervolgproject Opstap 1994 - 1996.
- Jan. 95: Evaluatie projecten Onderwijsvoorrangsgebied 1993/94 (jaarverslag OVG).
- Jan. 95: Rapport Drugoverlast.
- Mrt. 95: Raadsvoorstel Herinrichting Groene As.
- Mrt. 95: B. en W.-voorstel Aanpak problematische harddrugsgebruikers (raad mei) (niet typisch H.).
- Mrt. 95: B. en W.-voorstel Drugspreventie-project Zwolle (raad mei) (niet typisch H.).
- Dec. 95: Subsidiecontract 1996 Stichting Stad en Welzijn.
- Apr. 96: B. en W.-voorstel bij rapport "Evaluatie wijkloket en Sociale vernieuwing".
- Apr. 96: Raadsvoorstel Piramide-programma.
- Juni 96: Wijkkrant na 5 jaar sociale vernieuwing.
- Juni 96: Leefbaarheidsplannen GSB.

- Juni 96: B. en W.-voorstel Evaluatieverslag project Schoolloopbaanbegeleiding Allochtonen in Voortgezet Onderwijs (niet typisch H.).
- Juli 96: Evaluatieverslag OVG van Opstapproject 1994 - 1996.
- Sept. 96: Raadsvoorstel Regulering kamerverhuurpanden (niet typisch H.)
- Mrt. 97: Raadsvoorstel Herinrichting noordelijke groene as.
- Mrt. 97: Raadsvoorstel Projecten ten behoeve van allochtone vrouwen.
- Apr. 97: WVOC-voorstel Continuering SAVO-project schooljaar 1996-97 (niet typisch H.).
- Div. jaren: Inzet stimuleringsgelden onderwijs.

BIJLAGE 3

RESULTAAT RAADPLEGINGEN
BEWONERSGROEPEN EN PROFESSIONALS
(19-11-97)

RESULTAAT RAADPLEGINGEN BEWONERSGROEPEN EN PROFESSIONALS (19-11-97)

Inhoud:

- Aanwezige vertegenwoordigers van bewonersgroepen.
- Aanwezige vertegenwoordigers van professionals.

Gesplitst naar bewonersgroepen en professionals:

- Knelpunten:
 - belangrijkste (themaoverschrijdend)
 - wonen
 - werken
 - veiligheid
 - welzijn/gezondheid.
- Goed werkende maatregelen.
- Niet werkende maatregelen.
- Noodzakelijke actiepunten.

Opmerking:

Uit de bespreking blijkt onder andere dat niet alle genoemde punten door iedere aanwezige (in gelijke mate) worden onderschreven. De mate van "ondersteuning" per genoemd punt wordt echter niet systematisch geïnventariseerd. Met deze kanttekening moet bij de beoordeling rekening worden gehouden!

AANWEZIGE VERTEGENWOORDIGERS VAN BEWONERSGROEPEN

• Winkeliersver. Obrechtplein:	Mensink en v.d. Werf
• St. wijkgemeenschap:	Corrie Brettschneider en mw. Ettema
• Inspraakraad Teen Jan (Moluks):	Djonnie Beroeatwarin
• Werkgroep ouderen noord:	A. Post en W. Wisselink
• Speeltuinvereniging:	Anneke Pijnaker
• Winkeliersver. Bachplein:	Storms
• Bewonersorganisatie:	Giny Seidel (ex-vz) en John van Veen (vz)
• Winkeliersver. Sweelinckplein:	v.d. Velde en A. Hurink (vz)

AANWEZIGE VERTEGENWOORDIGERS VAN PROFESSIONALS

- Jongeren Hulpcentrale: Ab Hanekamp
- Onderwijs Voorrangsgebied: Piet Wijbenga
- Stad en Welzijn: Rob Selles
- Thuiszorg maatschappelijk werk: Anita Haarman en Pia v.d. Ven
- Woningst. SWZ: Bert ten Cate
- St. Welzijn Ouderen: Jan Korteweg
- Woningst. SAVO: Joop Overweg
- Stad en Welzijn: René van Rijn
- Politie: M. van Pijkeren
- Vrijwilligerscentrale: Bianca Talen en Gerda Nijenhuis

KNELPUNTEN: BELANGRIJKSTE (THEMAOVERSCHRIJDEND)
volgens bewonersgroepen (criterium: 2 of meer stippen toegekend)

1. Overlast drugs (9 stippen):
 - gebruikers
 - dealers
 - prostitutie (straat)
 - agressie/intimidatie.
2. Armoede: veel mensen met uitkering en lage inkomens (6 stippen).
3. Negatieve gedachten (imago) over Holtenbroek, alleen de naam al (4 stippen).
4. Te weinig/doodbloedende winkelvoorzieningen (4 stippen).
5. Woningbouw voor 55+ komt langzaam op gang (3 stippen).
6. Drugsoverlast met name in trappenhuis vooraan Beethovenlaan (3 stippen).
7. Politiepost was helaas tijdelijk/had positief effect (3 stippen)
8. Grof- en zwerfvuil in wijk (2 stippen).
9. Hoge werkloosheid (2 stippen).
10. Angstgevoelens met name bij alleenstaande vrouwen en ouderen, vooral 's avonds (2 stippen).
11. Drempelvrees tot bezoek aan wijkcentrum (2 stippen).
12. Jeugd- en jongerenbeleid (2 stippen).

KNELPUNTEN: BELANGRIJKSTE (THEMAOVERSCHRIJDEND)
(volgens professionals criterium: 2 of meer stippen toegekend)

1. Drugs-/alcoholvraagstukken (9 stippen).
 - gebruikers en handel
 - in openbaar gebied en in woonomgeving
 - agressie, etc.
2. Hoog percentage uitkeringsafhankelijken (bijstand, WAO, AOW) (6 stippen).
3. (Allochtone) jongeren: (6 stippen):
 - beperkte communicatieve en sociale vaardigheden
 - vroegtijdige schooluitval
 - discriminatie
 - problemen met instanties
 - meisjes/jonge vrouwen:
 - (toename van) spanning tussen 1e en 2e/3e generatie
 - vroegtijdige zwangerschap.
4. Veel multiprobleemgezinnen (5 stippen).
5. Veel opvoedingsproblemen (4 stippen).
6. Onveiligheidsgevoel bewoners (3 stippen).
7. Concentratie van probleemgezinnen/kinderen (3 stippen).
8. Weinig of geen samenhang tussen bevolkingsgroepen: (3 stippen):
 - tussen allochtonen en autochtonen
 - tussen jong en oud
9. Veelal ontbreken van onderwijsondersteunend gedrag van ouders naar hun kinderen (2 stippen).

KNELPUNTEN WONEN
(volgens bewonersgroepen)

1. Negatieve gedachten (imago) over Holtenbroek, alleen de naam al (4 stippen).
 2. Woningbouw voor 55+ komt langzaam op gang (3 stippen).
 3. Grof- en zwerfvuil in wijk (2 stippen).
 4. Overlast voetballende kinderen: geen speelobjecten/speelvoorzieningen (1 stip).
 5. Concentratie van buitenlanders en sociaal zwakken (1 stip).
 6. Locaties voor bepaalde groeperingen (1 stip).
 7. Waarom worden er nog geen flats gebouwd aan de Mozartlaan? (1 stip).
 8. Parkeerproblemen rond plein Purcellstraat.
 9. Drugs-/alcoholoverlast in portiek 1e flat Beethovenlaan.
 10. Vuilafvoer buitencontainers ontoereikend.
 11. Zwervers/dak- en thuislozen "zwerven" door de wijk en verblijven in bergingen.
 12. Te veel hoogbouw.
 13. Flats van 4 hoog zonder lift.
 14. Percentage bewoners minderheden/allochtonen te hoog.
- Niet evenredig verdeeld in Zwolle.
15. Terrein voor voorzieningen Bachlaan ligt te lang, al 2 jaar, braak.
 16. Jammer dat senioren groepen en de Vrouwen Advies Commissie de woningplattegronden niet kunnen beoordelen.
 17. Verhouding koop/huur met name in Holtenbroek 1 scheef!
Door lage huren aantrekking probleemgezinnen.
 18. Te veel gelijke sociale klassen.
 19. Te veel goedkopere woningen.
 20. Vuurwerk "knallen" van nu/19 november tot 31 december.
 21. Waarom worden de flats aan de Bachlaan tussen Beethovenlaan/Klooienberglaan niet gesloopt in kader opknappen wijk?
 22. Rondzwerfend vuil.

KNELPUNTEN WONEN
(volgens professionals)

1. Hoge woningmutatie/"poortfunctie" (1 stip).
2. Eenzijdige wijkopbouw (1 stip).
3. Eenzijdige opbouw woningbestand.
4. Hoog percentage hoogbouw in delen van de wijk: anonimiteit onder bewoners.
5. Te hoog percentage gestapelde bouw.
6. Relatie tussen hoogte huur en (lage) inkomenspositie. Qua inkomenspositie eenzijdige bevolkingsopbouw.
7. Geen daadwerkelijk geïntegreerd beleid.
8. Weinig of geen samenhang tussen de 4 buurten die de wijk Holtenbroek vormen + geen hart (centrum) in de wijk.
9. Slechte, kleine, gehörige woningen.
10. Zwervers in de wijk en in de bergingen.
11. Illegale "dranklokaaltjes" (kelders).
12. Drugs/alcohol.
13. Rommel rond flats.
14. Illegale onderverhuur.

KNELPUNTEN WERKEN
(volgens bewonersgroepen)

1. Hoge werkloosheid (2 stippen).
2. Veel eenoudergezinnen met werkverplichting → kinderopvang (1 stip).

KNELPUNTEN WERKEN
(volgens professionals)

1. Hoog percentage uitkeringsafhankelijken (bijstand, WAO, AOW) (6 stippen).
2. Hoge werkloosheid.
3. "Veel ambulante handel", onder andere in harddrugs.

KNELPUNTEN VEILIGHEID (volgens bewonersgroepen)

1. Overlast drugs (9 stippen):
 - gebruikers
 - dealers
 - prostitutie (straat)
 - agressie/intimidatie.
2. Drugsoverlast met name in trappenhuis vooraan Beethovenlaan (3 stippen).
3. Politiepost was helaas tijdelijk/had positief effect (3 stippen).
4. Angstgevoelens met name bij alleenstaande vrouwen en ouderen, vooral 's avonds (2 stippen).
5. Onveiligheid samenhangend met drugsproblemen (1 stip).
6. Parkeren op de stoep aan de Mozartlaan bij activiteiten van de kerk en/of het wijkcentrum (1 stip).
7. Ouderen durven 's avonds de deur niet meer uit: noodkreet!
8. Drugs-/alcoholprobleem.
9. Alcoholgebruik op straat + pleinen.
10. Bedreiging klanten + personeel winkels door drugs en samenscholing.
11. Zwervers in de portieken van flats: drugsoverlast + criminaliteit.
12. Samenscholingen drugsdealers/-afnemers Obrechtplein.
13. Onveiligheid winkelcentrum Sweelinckplein.
14. Voorbeelden van overvallen op senioren versterken onveiligheidsgevoel.
15. Ontbreken politiepost in de wijk.
16. Weinig tolerantie en discriminatie.
17. Hoge snelheid van verkeer op invalswegen.
18. De bus-bromfiets-fietsroute Stadshagen-Twisvlietbrug-Holtenbroek centrum-station en terug.
19. Geen toezicht en heel veel vervuiling.

KNELPUNTEN VEILIGHEID (volgens professionals)

1. Drugs-/alcoholvraagstukken (9 stippen).
 - gebruikers en handel
 - in openbaar gebied en in woonomgeving
 - agressie, etc.
2. Onveiligheidsgevoel bewoners (3 stippen).
3. "Clan"vorming, steeds frequenter en steeds jonger (1 stip).
4. Onderduikwijk voor: (1 stip).
 - zwervers
 - psychische probleemgevallen
 - illegalen??
5. Antilliaanse cultuur in isolement, moeilijk te doorbreken, etc. (1 stip) + gedrag van groep Antillianen.
6. Veel geweld binnenshuis.
7. Concentratie van groepen.
8. Overlast op pleinen en in plantsoenen.
9. Gevoelens van onveiligheid bij met name oudere bewoners/alleenstaande oudere vrouwen. 's Avonds niet op straat durven.

KNELPUNTEN WELZIJN/GEZONDHEID
(volgens bewonersgroepen)

1. Armoede: veel mensen met uitkering en lage inkomens (6 stippen).
2. Te weinig/doodbloedende winkelvoorzieningen (4 stippen).
3. Drempelvrees tot bezoek aan wijkcentrum (2 stippen).
4. Jeugd- en jongerenbeleid (2 stippen).
5. Geringe bewoners participatie (waar zijn allochtonen tijdens deze bijeenkomst?) (1 stip).
6. Gebruikersruimte voor verslaafden ligt buiten de wijk (1 stip).
7. Verloop van blanke kinderen op scholen (1 stip).
8. Veel bewoners onder minimum drempel en/of uitkering afhankelijk.
9. Weinig te doen voor jongeren in de wijk.
10. Niet serieus genomen worden als bewoner door Stad en Welzijn.
11. Hoge concentratie probleemhuishoudens.
12. Steeds nieuwe manier van aanpak, maar het lost niets op.
13. Buitenschoolse opvang.
14. Hekwerk op zich zeer positief en snelle actie, maar structurele problemen (struiken worden weer hoog) zouden consequent aangepakt moeten worden.

KNELPUNTEN WELZIJN/GEZONDHEID
(volgens professionals)

1. (Allochtone) jongeren: (6 stippen):
2.
 - beperkte communicatieve en sociale vaardigheden
 - vroegtijdige schooluitval
 - discriminatie
 - problemen met instanties
 - meisjes/jonge vrouwen:
 - (toename van) spanning tussen 1e en 2e/3e generatie
 - vroegtijdige zwangerschap.
3. Veel multiprobleemgezinnen (5 stippen).
4. Veel opvoedingsproblemen (4 stippen).
5. Concentratie van probleemgezinnen/kinderen (3 stippen).
6. Weinig of geen samenhang tussen bevolkingsgroepen: (3 stippen):
 - tussen allochtonen en autochtonen
 - tussen jong en oud.
7. Veelal ontbreken van onderwijsondersteunend gedrag van ouders naar hun kinderen (2 stippen).
8. Veel en grote onderwijsachterstanden (1 stip).
9. Witte vlucht uit de scholen.
10. Gebrek aan contact met Antilliaanse jongeren.
11. Ontbreken van kader bij allochtone wijkbewoners.
12. Antilliaanse jongeren:
 - slechte opvang nieuwkomers + verwachtingen
 - slechte positie arbeidsmarkt
 - beeldvorming negatief
 - "makkelijke prooien".
13. Concentratie multiprobleemgezinnen in delen van de wijken 1 en 2.
14. Alle hulpverlenende instellingen zijn hier vertegenwoordigd en hebben er veel werk te doen.
15. Toename van het aantal "leun-en-steun-contacten" dus groot beslag op beschikbare formatie.

16. Veel alleenstaande "jonge" moeders: eenzaamheid, lage scholing, weinig perspectief.
17. Door lage inkomens grote financiële problemen.
18. "Verborgene" verslavingsproblematiek.
19. Mensen hebben weinig anderen om op terug te vallen.
20. Opvoedingsvragen te over.
21. Organisatiegraad minderheidsgroepen is laag. Bereidheid tot samenwerking met betrekking tot samenlevingsopbouw is gering.
22. Ten opzichte van de rest van Zwolle:
 - laag inkomen/veel schulden
 - overmatige vertegenwoordiging van veel verschillende culturen.

GOED WERKENDE MAATREGELEN (volgens bewonersgroepen)

Algemeen:

- wijkgerichte aanpak
- wijkplatform
- sociale vernieuwing goed, maar helaas gestopt (2x)
- instelling werkgroep ouderen noord
- tuinvergroting.

Wonen:

- veel groen
- bouw/renovatie "Smurfendorp"
- Hekwerk (3x)
- te koop aanbieden van huurflats (gebeurt sporadisch!)
- omschakeling huur naar koopwoningen
- eindelijk beveiliging aangebracht in Palestrinalaan-flats
- bouw koopwoningen (2x)
- verbeteren woningen (4x)
- verbeteren woonomgeving (2x)
- afsluiten plein Purcellstraat.

Werken: niet genoemd.

Veiligheid:

- goede snelheidsbeperking m.n. in Holtenbroek 3
- vergroten van verkeersveiligheid door aanbrengen drempels bij Bachlaan
- versterkte surveillance en politiecontrole, met name in zomermaanden
- politiepost, maar helaas tijdelijk
- werkgroep overlast pleinen uitbreiden tot heel Holtenbroek.

Welzijn:

- buurtsportproject = Young United (2x)
- prima wijkspeelpark (2x)
- herinrichting van groene as van de wijk (3x)
- herinrichting west-as als speel- en sportplaats

- wijkloket, een burgerzakenwinkel in de buurt (3x)
- speelvoorzieningen tussen Holtenbroek 1 en 2
- speeltuin(park) (3x)
- de Klooienberg (2x)
- wijkfeest: de wijk is voor ons allemaal
- zakgeldproject
- migranten vrouwenavond
- piramideproject.

GOED WERKENDE MAATREGELEN (volgens professionals)

Algemeen:

- dingen "leefbaar" willen houden in plaats van te hoge pretenties hebben
- "actieve bemoeizorg"
- procesmatige aanpak
- integraal werken
- individuele benadering (2x)
- multidisciplinaire benadering
- overleg Noord (multidisciplinair overleg)
- wijkgerichte aanpak:
 - buurtbeheer (Holtenbroek 1)
 - bouw woningen Beethovenlaan
 - bouw woningen Philidorstraat
 - noordelijke/westelijke as
 - wijknetwerken (2x)
- wijkplatform
- werkgroep ouderen noord
- sleutelwerkplaats hekwerkproject (2x):
 - woonomgevingsverbetering
 - additionele werkgelegenheid
- Hekwerk: kleine problemen/directe oplossing (2x).

Wonen:

- herstructurering woningvoorraad
- trappenhuisbeheerders.

Werken: niet genoemd.

Veiligheid:

- integrale aanpak drugsoverlast
- "cliëntvolgsysteem" CAD
- te lijf gaan van bewonersoverlast en jongerenproblematieken met verschillende disciplines.

Welzijn:

- wijk-maatschappelijk werk
- wijkloket (6x)
- individuele trajectbegeleiding jongeren naar: werk, scholing, huisvesting, hulp
- dicht bij bewoners/jongeren geeft een nauwkeurig beeld van hoe complex de dingen zijn
- maatwerk dicht bij jongeren werkt
- vraag van en inzicht in allochtone jongeren naar hulpverlening is toegenomen na "straathoekwerk"
- speelveld/jobplek
- buurtnetwerk jeugd hulp verlening werkt preventief (2x)
- buurtsportproject Young United (2x).
- zakgeldproject
- sportsponsoring randgroepjongeren
- inrichting sport/spel "groene as"
- bezoekvrouwen project: (2x).
- weg achter de geraniums + deelname aan activiteiten bevorderen.
- bijeenkomsten allochtone vrouwen/meiden.
- taal oefenwerkplaats + ontmoeting
- themagroep voor "geïsoleerde" vrouwen/moeders
- jonge-moedergroep
- participatiebevordering kinderen door middel van sportmix en doemix van welzijn
- OVG-basisscholen
- activeringsmethodiek J.C. Aa-huis
- longitudinale aanpak
- wijkfeest.

NIET WERKENDE MAATREGELEN (volgens bewonersgroepen)

Algemeen:

- wijkplatform: altijd dezelfde mensen, geen oproep in de krant, betrokkenheid in voorbereidende fase
- stad en welzijn: weinig aanbod van activiteiten, werken met doelgroepen, te veel achter het bureau
- sociale vernieuwing: noemen, doch is niet meer zichtbaar (2x)
- verbeteren van woon-leefklimaat met name in Holtenbroek 1/flats Palestri-nalaan
- bewonersparticipatie, met name allochtonen in relatie tot gemeente.

Wonen:

- jaren wachten op nieuwe woningbouw na slopen van flats.

Werken: niet genoemd.

Veiligheid:

- "verkeersluw" maken van Mozartlaan
- straathoekwerk CAD ten behoeve van drugsverslaafden tengevolge van repressief beleid
- gemeente ; er zijn "geen alternatieven!"
- optreden politie + tijd die de wijkagent te besteden heeft in de wijk.

Welzijn:

- wijkloket: alleen baliefunctie en verschraling personeel
- doelpalen grasveld Lassuslaan/Middelweg
- wijkcentrum functioneert nu niet/vernieuwing is nodig
- jongeren beleid: activiteiten + centra ontbreken (stad en welzijn) (2x)
- overleg gemeente met winkeliers.

NIET WERKENDE MAATREGELEN (volgens professionals)

Algemeen:

- in eigen "toko" blijven
- te hoge doelen stellen (ook omwille van subsidies)
- te veel gepraat en weinig aanpak
- losse projecten

Wonen: niet genoemd

Werken: niet genoemd

Veiligheid:

- discontinuïteit bezetting politiesprekuren
- ad-hoc oplossingen drugsaanpak
- aanpak drugsoverlast
- opjagen van drugsgebruikers
- het ontbreken van het CAD met betrekking tot overlastbestrijding drugs en alcohol in de wijk
- toezichthoudersproject
- geen huiskamerproject alcohol-/drugsverslaafden aanwezig. Noodgedwongen naar straat en plein.

Welzijn:

- maatschappelijk werk: wachtlijsten
- ontbreken tiener-/jongerencentrum in de wijk.

NOODZAKELIJKE ACTIEPUNTEN (volgens bewonersgroepen)

Algemeen:

- versterk de kracht van de wijk: ruime woningen, veel groen, ruimte, goed openbaar vervoer
- geen plannen maken achter het bureau, maar met doelgroepen brainstormen bewoners participatie "in al zijn vormen" + goede informatievoorziening door gemeente
- betrokkenheid vergroten: veel goede dingen in Holtenbroek, maar betrokkenheid helaas door steeds dezelfde bewoners
- wij-gevoel positief uitstralen
- imago verandering/actie ondernemen om de negatieve gedachten over Holtenbroek weg te nemen/zorg voor veel positieve aandacht (3x)
- ook media moeten meewerken (1x)
- continuïteit in de projecten.

Wonen:

- huizenbouw manifestatieterrein
- 55+ flat aan de Palestrinalaan
- evenredige woonruimtetoewijzing
- herzien woningtoewijzingsbeleid (2x)
- stopzetten probleemgezinnen (zwak sociaal gedrag) naar Holtenbroek 1
- bij bouw seniorenwoningen Bachlaan: inspraak Vrouwen Advies Commissie (VAC) en Stichting Welzijn Ouderen!
- sloop, dan nieuw aan de Beethovenlaan
- toevoeging van nieuwe woningen om inwonersaantal op peil te houden
- te veel goedkopere woningen. Hoogte van huren variëren en bouw nog enkele koopwoningen.

Werken:

- afschaffen werkplicht alleenstaande moeders
- kunstenaars uit de wijk betrekken bij kunst in de wijk
- kleinschalige werkgelegenheidsprojecten in de wijk

Veiligheid:

- meer politietoezicht en meer optreden
- politiepost in de wijk
- huiskamerproject voor alcohol-/drugsverslaafden met huisdealer
- gedoog-/gebruikersruimte voor drugsverslaafden
- aanpakken overlastveroorzaker
- meer toezicht op en opvoeding van de jeugd.

Welzijn:

- concentratie winkelcentra (2x)
- activiteiten voor jongeren in wijkcentrum
- een goed en gezellig wijkcentrum voor iedereen toegankelijk (3x)
- wijkloket in wijkcentrum
- vaker een wijkfeest om het wij-gevoel te versterken
- meer "zorg" voor probleemhuishoudens
- computerlessen voor iedereen (laagdrempelig)
- speelvoorzieningen kinderen via speelobjecten
- speeltjes op de grasvelden
- blijvend goed openbaar vervoer
- uitbreiding regeling bijzondere bijstand.

NOODZAKELIJKE ACTIEPUNTEN (volgens professionals)

Algemeen:

- verplichte integrale c.q. aangestuurde aanpak
- optimaliseren van integrale aanpak
- stimuleren van daadwerkelijke samenwerking tussen organisaties (ook financieel)
- voortzetting van gestarte en nog te starten GSB-projecten over een langere periode: geen ad-hocbeleid, meer procesmatige ontwikkeling, van 2-3 jaar naar 10 jaar
- geschoolde vrijwilligers in verband met bemoeizorg
- stellen van haalbare doelen
- wijknetwerken
- aandacht voor relatief eenvoudige/praktische problemen van mensen
- poen, poen, poen
- met "oud-stroppers" stroppers vangen
- beïnvloeding
- meer bemoeizucht.

Wonen:

- meer woningen geschikt maken voor ouderen.

Werken:

- maatregelen ten aanzien van werkgelegenheid.

Veiligheid:

- meer beschikbaarheid van het CAD in de wijk
- legaal verstrekken van harddrugs aan een beperkt aantal langdurig drugsverslaafde patiënten.

Welzijn:

- meer middelen voor individuele trajectbegeleiding jeugd/werklozen
- aandacht Antilliaanse jeugd
- aanpak "nieuwkomers " Antilliaanse jongeren door ondersteunings-/begeleidingstrajecten: rechtstreeks Curaçao, andere steden, aanwas jeugd

- werkers voor doorbreking Antilliaans isolement
- toerusten/faciliteren van scholen en leerkrachten
- opvoedingsondersteuning.